

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Jana JANKTOVÁ

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

Česká azylová politika po roce 2004

(Bakalářská práce)

The Czech Asylum Policy After the Year 2004

(Bachelor thesis)

Autor práce: Jana Janktová, geografie pro veřejnou správu

Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, Ph.D.

České Budějovice 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných ... fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Salimu Muradovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále patří velký dík Mgr. Petru Jiříčnému z OAMP a rovněž i Mgr. Markétě Jindrové z Integrovaného centra pro cizince v Českých Budějovicích za vstřícný přístup a poskytnuté informace.

Obsah

Úvod	9
1 Metodologie	11
2 Imigrace do ČR	12
2.1 Definice migrace	12
2.2 Migrace dobrovolná	13
2.3 Migrace vynucená	13
2.4 Popis situace v průběhu let 1991-2004	15
2.5 Popis situace po roce 2004	18
3 Legislativa v oblasti uprchlictví v ČR	22
4 Migrační a azylová politika ČR	25
4.1 Azylová procedura	26
4.2 Úspěšné vyřízení žádosti o azyl	29
4.3 Problémy žadatelů o mezinárodní ochranu a uprchlíků v ČR.....	30
5 Integrace imigrantů	33
5.1 Integrační politika ČR	34
5.2 Výuka českého jazyka	38
5.3 Vzdělávání.....	40
5.4 Financování integrace	41
6 Diskriminace	42
6.1 Diskriminace přímá a nepřímá	44
6.2 Příčiny diskriminace.....	44
6.3 Právní rámec.....	45
6.4 Shrnutí kapitoly	47
7 Udělení státního občanství ČR	49
7.1 Usnadnění nabytí státního občanství.....	49
7.2 Způsoby udělení státního občanství.....	50
8 Příčiny možných nedorozumění ve společnosti	51
8.1 Hodnoty.....	52
8.2 Vnímání.....	53
8.3 Předsudky.....	54
8.4 Komunikační styl	55
8.5 Shrnutí kapitoly	56

9	Názory české veřejnosti na uprchlíky	57
9.1	Výzkumy týkající se názorů české veřejnosti na uprchlíky	58
9.2	Vlastní výzkum	61
9.2.1	vstupní hypotézy	62
9.2.2	Výsledky výzkumu	62
9.3	Porovnání výsledků výzkumů.....	70
	Závěr	71
	Seznam použitých zdrojů	
	Přílohy	

ANOTACE

Bakalářská práce pojednává o české azylové politice po roce 2004, tedy po vstupu do Evropské unie. Základním cílem je zachytit to, jakou roli hraje v imigraci do České republiky imigrace vynucená, tedy uprchlictví. V úvodní části vymezím rozdíly, které jsou patrné mezi migrací dobrovolnou a vynucenou. Krom toho popíši situaci po vstupu České republiky do Evropské unie, a to z pohledu migrace vynucené.

Další část práce se zabývá azylovou procedurou, kterou musí bezpodmínečně postoupit všichni žadatelé o mezinárodní ochranu na území České republiky. Jedna z kapitol věnuje pozornost integraci uznaných žadatelů o mezinárodní ochranu, která není vůbec jednoduchým procesem. Důležitou součástí práce je rovněž pokus zachytit vývoj názorů českých občanů, a to na otázku uprchlictví, a rovněž se pokusit na základě analýzy průzkumu veřejného mínění zachytit, zda rozlišují mezi migrací dobrovolnou a migrací vynucenou.

KLÍČOVÁ SLOVA

Žadatel o mezinárodní ochranu, azyl, imigrace, uprchlík, diskriminace, integrace

ANNOTATION

The thesis for the bachelor degree deals with the Czech asylum policy after 2004, i.e. after the country's accession to the European Union. The main objective is to identify the share of enforced immigration, i.e. refugees, on the overall immigration to the Czech Republic. In the introductory part I will outline differences between voluntary and enforced immigration. I will also describe the situation after the Czech Republic's accession to the European Unions, from the viewpoint of enforced immigration.

Another part of my thesis describes the asylum procedure that is absolutely mandatory for all applicants for international protection on the territory of the Czech Republic. One of the chapters pays attention to the integration of applicants who have been granted international protection - a process that is far from easy. An important part of the thesis is also the attempt to monitor the development of opinions of Czech population in respect to refugees and, based on an analysis of the public opinion survey, I have also tried to find out whether the people discern between voluntary and enforced migration.

KEY WORDS

Applicant for international protection, asylum, immigration, refugee, discrimination, integration

ÚVOD

V současné době má Česká republika nastavený účinný systém v udělování některých forem mezinárodní ochrany, ať už se jedná o azyl či doplňkovou formu ochrany, nebo institut dočasné ochrany, který se používá v situacích, kdy dochází k hromadným přílivům vysídlených osob, obvykle z důvodu přírodní katastrofy nebo války. Tento efektivní systém je především výsledkem, který vychází z historického vývoje, ekonomického rozvoje, ale i jeho geografické polohy, členství České republiky v Evropské unii a v neposlední řadě také mezinárodněprávní dimenze této problematiky a rovněž i tradicí České republiky.

Zlomový okamžik v příchodu uprchlíků na naše území nastal již v první Československé republice, další významná uprchlická vlna na území Československa proběhla v roce 1933, poté vývoj azylové politiky na několik desetiletí usnul a do historie se znovu zapsal až po roce 1989. V období let 1990-1992 se ocitla Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR) a později Česká republika před několika výzvami v oblasti uprchlictví, zejm. na poli vzniku a dalšího vývoje uprchlické legislativy, propracování azylového řízení, prohloubení výsledků azylového řízení, a to zejména integrace uznaných uprchlíků nebo dobrovolné repatriace těch, jejichž důvody nebyly v souladu s mezinárodními a českými standardy uprchlického práva. V tomto období je zásadním faktem, že Česká republika byla čistě zemí čistě tranzitní a počty žadatelů o azyl byly, dá se říci, okrajové v porovnání se sousedními státy, zejména pak se Spolkovou republikou Německo (SRN).

Krátce po listopadu 1989 na naše území přišly první stovky cizinců směřující do SRN, avšak zůstali na území Československa, které tehdy ještě nemělo vůbec žádnou právní úpravu, jež by umožnila jejich pobyt, zabezpečení ani personál, který by schopně a ochotně zajistil řízení nebo důstojné zacházení. Na základě tohoto velkého nedostatku byla v průběhu několika měsíců hotova právní úprava (zákon č. 498/1990 Sb., o uprchlících), která se týkala pouze uprchlíků, tzn. byla singulární.

V souvislosti se vstupem ČR do EU bylo nutné od druhé poloviny 90. let změnit azylový systém a zákon, vylepšit nedostatky přezkumného řízení a zahrnout další nové instituty, které vyplývaly z tehdy platného evropského práva, do právního řádu. Postupem času se měnil systém udělování azylu, současně se ČR chystala na vstup do

EU. Taktéž je důležité poukázat na fakt, že Česká republika se měnila ze země tranzitní v zemi cílovou, čímž docházelo k mnohem většímu náporu azylových případů, tudíž bylo nutné urychlit a zefektivnit azylové řízení, a to prostřednictvím institutů, které se bezpodmínečně potřebují začlenit do zákona upravujícího problematiku azylu, resp. uprchlictví.

Kritika EU směřovala na české azylové řízení zejména v problémech, které provázely národní azylová řízení v členských státech EU a ve snaze EU vytvořit jednotné azylové řízení. EU reagovala na tuto snahu v roce 1995, a to přijetím rezoluce, kde ve článku 3 odstavci 8 stanovila nutnost zaručit v rámci azylového řízení nezávislé rozhodování orgánu druhé instance (MVCR. Azyl a migrace v evropském kontextu).¹ Tímto poskytla žadateli o azyl v případě negativního rozhodnutí povinnost poskytnout možnost odvolání k soudu nebo jiné přezkumné instanci nezávisle vydávající rozhodnutí v individuálním případě. Tyto nedostatky Česká republika odstranila v rámci novelizace zákona o azylu (zákon č. 2/2002 Sb.) a k všestrannému vylepšování zákona došlo několikrát i poté (poslední novelizace zákona o azylu, zákon č. 343/2007 Sb.).

Hlavní cílem této práce bude popsat situaci v oblasti azylové politiky po roce 2004, bude nastíněna azylová procedura v České republice a integrace uznaných žadatelů o mezinárodní ochranu. Důležitou kapitolou této práce bude pokus zachytit vývoj názorů českých občanů na otázku uprchlictví a analyzovat postoje k přijímání uprchlíků.

¹ MVCR. Azyl a migrace v evropském kontextu, [on-line], [20. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/eunie/azyl1.html>

1 METODOLOGIE

V bakalářské práci je stěžejní metodou zpracování dat obsahová analýza, která patří do skupiny tzv. empirických metod, jež zahrnuje analýzu nejen tištěných zdrojů, ale také zdrojů elektronických. Především jde o dokumenty vydané ministerstvy, dále odborníky, kteří se v této problematice pohybují, a nesmím opomenout ani literaturu a materiály, jež vydávají organizace zabývající se touto problematikou. Důležité a významné zastoupení v této práci mají také právní předpisy, především zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, mezinárodní úmluvy, např. Úmluva o postavení uprchlíků z roku 1951 aj..

Dále použiji metodu primární analýzy, jejímž prostřednictvím využiji data, která byla pořízena již dříve k jiným výzkumným účelům. Jedná se především o data získaná na webových stránkách Českého statistického úřadu (ČSÚ) a statistiky Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). V této práci bude zachycen vývoj názorů českých občanů na otázku uprchlictví, kde se pokusím na základě analýzy průzkumů veřejného mínění, které prováděly renomované agentury, jež se zabývají sociologickým výzkumem v České republice, jako je např. Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) a Středisko empirických výzkumů (STEM), zachytit, zda občané rozlišují mezi migrací dobrovolnou a vynucenou, a zjistit jejich postoj k přijímání uprchlíků.

Mezi další empirické metody patří i metoda dotazníková, na jejímž základě jsem prostřednictvím dotazování shromáždila data potřebná pro svůj výzkum. Tato metoda se řadí mezi nejfrekventovanější v rámci hromadného získávání údajů.

V bakalářské práci byla použita i metoda standardizovaného rozhovoru, který probíhal podle otázek, jejichž znění a pořadí bylo předem určeno a jednalo se o rozhovor individuální, který probíhal pouze s jednou osobou.

Cílem bude seznámit čtenáře s vývojem české azylové politiky po vstupu České republiky do EU, tedy po roce 2004, která měla zásadní vliv na změny v azylové politice, srovnat vývoj počtu uprchlíků na našem území od roku 1990 až do roku 2009 a nastínit azylovou proceduru a následně integraci uznaných žadatelů o mezinárodní ochranu.

2 IMIGRACE DO ČR

Ve 20. a 21. století dochází k tomu, že uprchlictví začíná eskalovat a mělo vliv již na vývoj první Československé republiky (ČSR). Už od počátku vzniku ČSR na naše území vstoupilo 8 000 uprchlíků z Ruska, další vlna směřovala ze vznikajícího SSSR, konkrétně ze Sibíře a Dálného východu, a to v roce 1920. Následně další uprchlické vlny, které proběhly na území tehdejšího Československa v roce 1933, jsou zapříčiněny hromadným odchodem z nacistického Německa. Pomoc těmto osobám se snažily poskytnout instituce, které vznikly v ČSR již v období prvních uprchlických vln. Vývoj české azylové politiky se na několik desetiletí zastavil po roce 1948, stejně tak jako celkový demokratický vývoj Československa, a znovu se začalo azylové právo zapisovat do historie až po roce 1989.

2.1 *Definice migrace*

„Migraci lze definovat jako časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi, neboť lidé se odjakživa přesouvali z místa na místo.“ (Ministerstvo vnitra ČR. Azyl a migrace)² Na migraci jako společenský jev můžeme pohlížet z různých úhlů i v několika rovinách, přičemž základním hlediskem, podle kterého dělíme migraci, je rozlišení na migraci dobrovolnou a migraci vynucenou. Často však není možné mezi těmito dvěma pohledy určit fixní hranici, která by je od sebe oddělovala, protože u mnoha případů, zvláště pak u migrace za prací splývá migrace dobrovolná s migrací vynucenou.

² MVCR. *Imigrace, Fenomén migrace obecně* [on-line], [cit. 2. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/migrace.html>

2.2 *Migrace dobrovolná*

Za migraci dobrovolnou považujeme migraci z důvodů studia, sjednocení rodiny, zaměstnání či jiných důvodů, které mají osobní charakter, přičemž lidé opouštějí svoji vlast zcela dobrovolně. Provádí se především kvůli zlepšení životních podmínek a můžeme tedy říci, že je inovační. Drbohlav a Uherek definovali inovační migraci jako účelovou, a to především s cílem zlepšení životních podmínek, hmotného zabezpečení jednotlivců a rodin atd. (Drbohlav, Uherek : *Reflexe migračních teorií*)³ Označujeme ji také jako migraci ekonomickou.

2.3 *Migrace vynucená*

Vynucená migrace je důsledkem vyjádření snahy zcela se vyhnout ozbrojeným konfliktům, pronásledování, ať již z důvodu rasy, pohlaví či náboženského vyznání, národnosti, represe. Podnětem k odchodu může být též ekologická, přírodní nebo také jiná katastrofa nebo další situace, jež vyvolávají ohrožení života, svobody, ale i živobytí jedince. Jedince, kteří migrují z těchto důvodů, označujeme jako uprchlíky.

„Podle Úmluvy o postavení uprchlíků z roku 1951 je uprchlíkem osoba, která má opodstatněnou obavu z pronásledování kvůli své rase, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo politickému názoru, nachází se mimo svou zemi původu a nemůže nebo nechce využít ochrany své země původu nebo se tam vrátit kvůli své obavě z pronásledování.“ (Jastram, Achiron 2001 : 11)

Dle Ženevské úmluvy můžeme zařadit uprchlíky do několika kategorií. Do první řadíme ty, kteří splňují kritéria stanovená Ženevskou úmluvou, a to, že prošli azylovým řízením a byli schopni prokázat, že jejich strach z pronásledování je skutečně odůvodněný, ať už z důvodů náboženských, rasových, politických apod.. Tito uprchlíci využívají mezinárodní ochrany. Stát, který je signatářem Úmluvy a uznal nárok na získání statusu uprchlíka, jim může vystavit uprchlické pasy. Jejich hlavním posláním je

³ Drbohlav, D., Uherek, Z. *Reflexe migračních teorií*, [on-line], [12. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

chránit je před vypovězením, z čehož vyplývá, že držitel mezinárodního uprchlického pasu nesmí být takovýmto státem vydaný do země, z níž uprchl.⁴

Do další kategorie spadají uprchlíci před násilím a dále uprchlíci v případě přírodních katastrof apod.. Ti patří z hlediska přijímacího státu do kategorie uprchlíků prima facie, kteří se od předchozích odlišují především nouzí, již můžeme posoudit na první pohled. Jsou proto ušetřeni azylových procedur, limituje je jen faktor časový a může jim být nabídnuto tzv. dočasné útočiště. (OSN. Úmluva o právním postavení uprchlíků 1948)⁵

Tato migrace je úzce spojena s tím, že uprchlík ztrácí domov, jistoty, vlast, ale často též i rodinu. Ocitá se v životní situaci provázené chaosem, ale také ho tato nelehká situace donutí konat náhlá, a někdy možná i předčasná rozhodnutí, kdy se důsledky projeví až v následujících fázích migrace a integrace v nové zemi.⁶

Jak uvádí Krchová, v případě nucené migrace se jedná o migraci konzervativní, z čehož vyplývá, že uprchlík si touží zachovat stejné životní podmínky, jež měl před vypuknutím válečného konfliktu, etnického, politického či náboženského pronásledování v zemi, odkud pochází. (Krchová 2008 : 16)

Problém týkající se uprchlíků ve smyslu Úmluvy je individuálním problémem, kdy se jedná o humanitární záležitost a je jen v uvážení státu, jaké dopady bude mít přistěhovalectví na sociální politiku, ekonomiku, ale také na tamní právní řád.

Azylová legislativa rovněž přesně určuje tzv. ohrožené skupiny žadatelů o mezinárodní ochranu,⁷ jimž má být poskytnuta zvýšená péče, a to v období azylové procedury, ale i při jejich pobytu v přijímacích a pobytových střediscích. Dle zákona

⁴ Zásadu i výjimky stanoví § 33 Úmluvy

⁵ Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 10. prosince 1948 [on-line], [12. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/uprchlici.pdf>

⁶ Většinou toto období plné rozpaků a s nejistou představou, jak se život bude ubírat dál, provází i tzv. **kulturní šok**, jinak řečeno pocit dezorientace, neporozumění a nepochopení okolního světa.

⁷ Ohrožená skupina žadatelů představuje podle Ministerstva vnitra ČR odlišnou kategorii z hlediska poskytované péče, protože jde především o klienty, kteří jsou oproti ostatním znevýhodněni a jsou zranitelnější. Do ohrožené skupiny spadají děti, mladiství a nezletilí, jež nemají doprovod zákonného zástupce, neúplné rodiny, samostatné ženy a matky, fyzicky, mentálně nebo sociálně handicapované osoby a také senioři. Nezbytná opatření vedla Správu uprchlických zařízení (SUZ) k přijetí cílů, které mají zajistit osobám, jež pobývají v azylových zařízeních, individuální materiální potřeby, nezbytnou ochranu a také diferencovanou sociální a zdravotní péči. SUZ v roce 2002 začala uskutečňovat projekt Strategie vnitřní bezpečnosti v azylových zařízeních, kde hlavním cílem bylo dosáhnout systematizace péče o tyto ohrožené skupiny žadatelů. Prostory azylových zařízení se důsledkem toho rozdělily na dvě zóny a to chráněnou a standardní a mají proto odlišný režim fungování. (SUZ MV. Ohrožené skupiny žadatelů o mezinárodní ochranu. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/ministerstvo/suz/sluzby.html>).

o azylu „provozovatel přijímacího nebo pobytového střediska přihlédne ke specifickým potřebám žadatele o udělení mezinárodní ochrany, pokud je jím nezletilá osoba bez doprovodu, osoba mladší 18-ti let, těhotná žena, osoba se zdravotním postižením, osoba, která byla mučena, znásilněna nebo byla podrobena jiným vážným formám psychického, fyzického či sexuálního násilí, a v případě hodném zvláštního zřetele i jiná osoba.“ (Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, § 81)

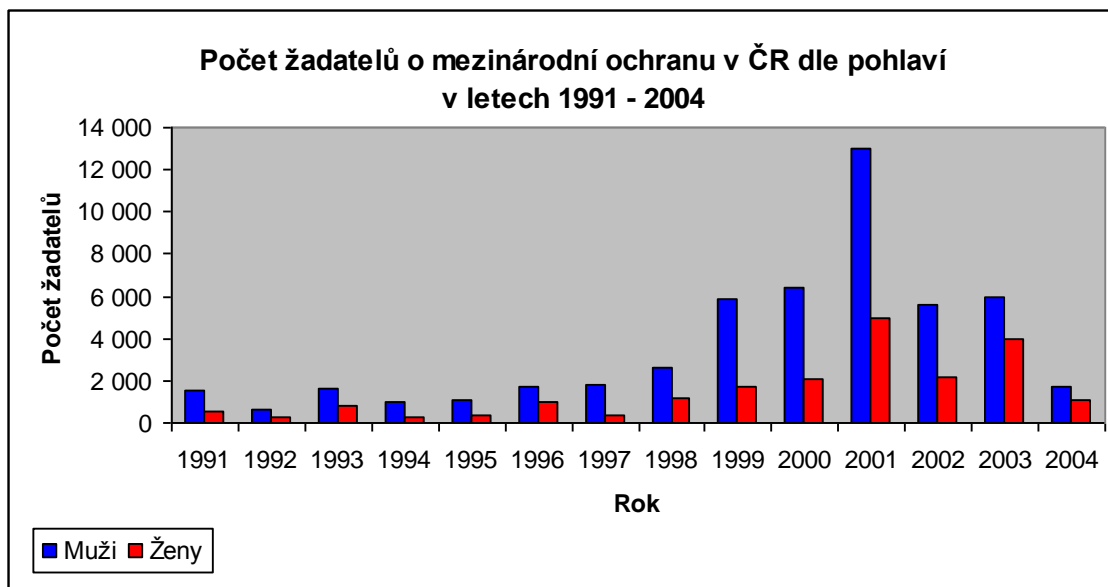
2.4 Popis situace v průběhu let 1991-2004

Do roku 1989 byly státní hranice v bývalém Československu pro uprchlíky a imigranty z různých států nepřekročitelné, tudíž v této době migrace do České republiky nebo z České republiky téměř neprobíhala.⁸ Po Sametové revoluci, tedy po roce 1989, se hranice pro různé formy migrace otevřely a naše republika byla z hlediska imigrace považována spíše za zemi tranzitní nežli cílovou. Avšak tento trend se pozvolna měnil s příchodem většího počtu imigrantů z Vietnamu, Ukrajiny a Slovenské republiky, kdy se někteří na území České republiky snaží trvale usadit a stát se součástí české společnosti.

V letech 1991-2004 prošlo evidencí Správy uprchlických zařízení ministerstva vnitra České republiky (SUZ MV), která byla dostupná v archivu, 71 499 žádostí o azyl. Převážná část žadajících o azyl, tedy 70 %, byla mužského pohlaví (50 178 žadajících mužů), necelou třetinu žádostí o azyl (21 321, tedy 30 %) podaly ženy. Nejčastěji do řízení vstupovali žadatelé ve věku 18-28 let a u mužů bylo toto maximum mnohem výraznější než u žen. (Viz Graf č. 1. Počet žadatelů o azyl dle pohlaví v letech 1991 - 2004)

⁸ Nepočítáme-li pracovní migraci například učňů a studentů z Vietnamu, se kterými československá vláda uzavřela dohody o technické spolupráci.

Graf č. 1

Zdroj dat: Bečková, H. a kol. *15 let jsou uprchlíci u nás. Sborník prací vycházejících z dat za období 1990-2004.*⁹

Od roku 1993 vývoj počtu žadatelů zaznamenal vzestupný trend. Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2004 ukazuje na fakt, že v roce 2000 počet cizinců v ČR poklesl, a to o 30 000 osob, přičemž tento vývoj se odůvodňuje změnou legislativy. 1. ledna 2000 vstoupil v platnost zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR v původní podobě, jenž podstatně zpřísnil vstupní a pobytový režim většiny cizinců v ČR. Některá ustanovení tohoto zákona se mírně zmírnila až novelou, která byla platná od 1. července 2001, což mělo za následek mírný nárůst počtu usazených cizinců. Nejvyšší počet podaných žádostí zaznamenala Česká republika v roce 2001, kdy celková suma žádostí činila 18 094, vykazovala tak více než dvojnásobný růst oproti předchozímu roku a byla v dosavadní historii ČR nejvyšší. V roce 2002 došlo ke snížení počtu podaných žádostí, a to v souvislosti s novelou zákona o azylu, která byla přijata, a proto došlo ke snížení počtu podaných žádostí.

⁹ Bečková, H. a kol. *15 let jsou uprchlíci u nás. Sborník prací vycházejících z dat za období 1990-200.*, [on-line], [cit. 29. listopadu 2010]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/sbornik_suz.pdf

Pokles však v roce 2003 dále nepokračoval, především kvůli zvýšené migraci osob čečenské národnosti. Vysoké počty žádostí těchto státních příslušníků byly zaznamenávány až do dubna 2004, avšak po vstupu České republiky do EU se jejich počet rapidně snížil a v roce 2004 byl podán nejnižší počet žádostí o azyl od roku 1999. V roce 2004 klesá počet žadatelů o azyl po vstupu ČR do EU, kdy v chování potenciálních žadatelů o azyl dochází ke změně, protože jsou si vědomi aplikace dublinského systému a snaží se vyhnout vstupu do azylové procedury na území České republiky. Hlavní příčinou tohoto poklesu byla především změna charakteru migrace osob z Ruské federace (Čečenska) a výrazným snížením počtu žadatelů o azyl od našich sousedů ze Slovenska, které v květnu 2004 taktéž vstoupilo do EU. (MVCR. Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2004)¹⁰

Z hlediska etnického složení souboru žadatelů o azyl v České republice byli dominantní žadatelé ukrajinské (12 %), čečenské (9 %), tádžické (6 %), moldavské (5 %), arménské (5 %) a vietnamské (5 %) národnosti, což dokládá evidence SUZ MV ČR. Rovněž nezanedbatelný byl i podíl žadatelů s nezjištěnou národností (4 %), ale většina z nich uvedla státní občanství Bulharska a Rumunska. Z těchto uvedených dvou zemí ve větší míře přicházeli kromě Rumunů a Bulharů též žadatelé romské a turecké národnosti. Je také možné pozorovat drobné rozdíly týkající se složení etnicity dle pohlaví. U žadatelů čečenské, ruské a romské národnosti byl počet přicházejících mužů a žen téměř vyrovnaný, zatímco v případě Ukrajinců přišlo skoro třikrát více mužů než žen a z některých asijských oblastí, především Srí Lanky a Indie, ženy prakticky vůbec nepřicházely, což dokládá sborník prací 15 let jsou uprchlíci u nás, viz Příloha č. 1 – Národnost žadatelů o azyl v letech 1991 – 2004. (Bečková a kol. 2005 : 14)¹¹

Struktuře žadatelů dle národnosti rovněž odpovídá i složení podle státní příslušnosti, kdy nejčastěji jsou zastoupeni státní příslušníci Ukrajiny (13 %), Ruska (12 %, sem patřila i početná komunita žadatelů z Čečenska), Afghánistánu (8 %, zejména Paštunové a Tádžikové), Rumunska a Bulharska (8 resp. 7 %, nejednalo se jen

¹⁰ MVCR. Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2004 [on-line], [21. listopadu 2010]. Dostupné

z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2005/migrace04/zpravacs.pdf>

¹¹ Bečková, H. a kol. 15 let jsou uprchlíci u nás. Sborník prací vycházejících z dat za období 1990-2004, [on-line], [21. listopadu 2010]. Dostupné

z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/sbornik_suz.pdf

o Rumuny a Bulhary, ale výrazně se na počtu žadatelů z těchto zemí podílela i romská a popřípadě rumunská i turecká minorita).

Způsoby ukončení azylové procedury v letech 1991-2004 nám přibližuje Tabulka č. 2, kde u více než půlky žádostí bylo azylové řízení zastaveno a jen 3,2 % žadajícím byl azyl na území ČR udělen.

Tabulka č. 2: Způsoby ukončení azylové procedury v letech 1991-2004

Způsob	Počet	Podíl (%)
Řízení zastaveno	39 407	55,1
Zamítnutí správním orgánem	23 341	32,6
Na vlastní žádost	6 358	8,9
Získání azylu	2 264	3,2
Dublinký případ ¹²	65	0,1
Úmrtí	64	0,1
Celkem	71 499	100,0

Zdroj dat: Bečková, H. a kol. *15 let jsou uprchlíci u nás. Sborník prací vycházejících z dat za období 1990 – 2004.*¹³

2.5 Popis situace po roce 2004

V roce 2004 podalo v ČR žádost o azyl 5 459 osob, což je oproti roku 2003 o 52,1 % žádostí méně. Typickým rysem vývoje azylové problematiky v roce 2004 byly tři jevy, které byly vzájemně propojeny, a to aplikace dublinkého systému v azylovém řízení v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie, pokles počtu žadatelů o azyl po

¹² Přistoupení ČR k Úmluvě o určení státu, který je odpovědný za posouzení žádosti o azyl podané v jednom z členských států Evropských společenství (tzv. Dublin I) a aplikace nařízení Rady č.343/2003 ze dne 18. února 2003, která stanovuje kritéria a mechanismy pro určení státu odpovědného za přezkoumání žádosti o azyl podané v jednom ze členských států (tzv. Dublin II).

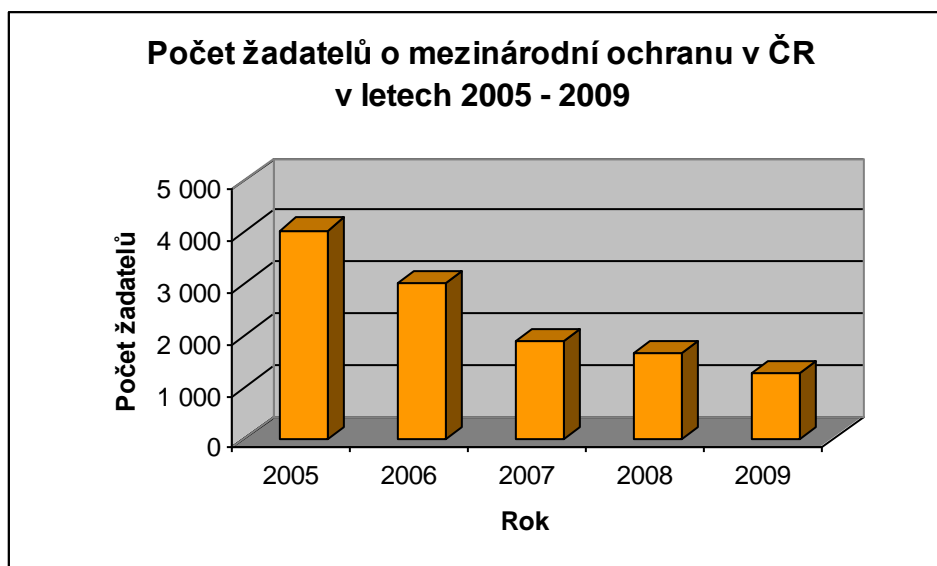
¹³ Bečková, H. a kol. *15 let jsou uprchlíci u nás. Sborník prací vycházejících z dat za období 1990 – 2004* [on-line], [cit. 20. listopadu 2010]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/sbornik_suz.pdf

květnu 2004 a změna charakteru migrace osob čečenské národnosti. Poklesový trend pokračuje i nadále nejen na území České republiky, ale i v celé EU.

Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2005 uvádí, že po ukončení čečenské migrační vlny z června 2004 má počet žádostí o mezinárodní ochranu v ČR klesající tendenci. (MVCR. Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2005 : 76)¹⁴ V letech 2005 a 2006 se meziročně snížil počet žadatelů zhruba o 25 %, v roce 2007 byl tento pokles ještě radikálnější, a to 38 % a v roce 2008 se počet žadatelů ustálil a dosahoval přibližně stejné hodnoty jako v roce předcházejícím. Klesající trend poklesu počtu žádostí vystihuje Graf č. 2 – Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR v letech 2004 – 2008.

Dominantním znakem azylového řízení v roce 2009 byl především velmi vysoký počet žádostí, které byly podávány opakovaně, což znamená, že v polovině případů žádosti nebyly podány nově žádajícími osobami, nýbrž osobami pobývajícími již delší dobu v ČR, jejichž žádostem nebylo odpovědnými orgány vyhověno, protože nebyly nalezeny důvody relevantní k udělení mezinárodní ochrany. Jedná se tedy především o podávané žádosti, které jsou účelové s cílem získat legální pobyt na našem území.

Graf. č. 2¹⁵

¹⁴ MVCR. Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2005 [on-line], [25. listopadu 2010]. Dostupné

z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2005/migrace04/zpravacs.pdf>

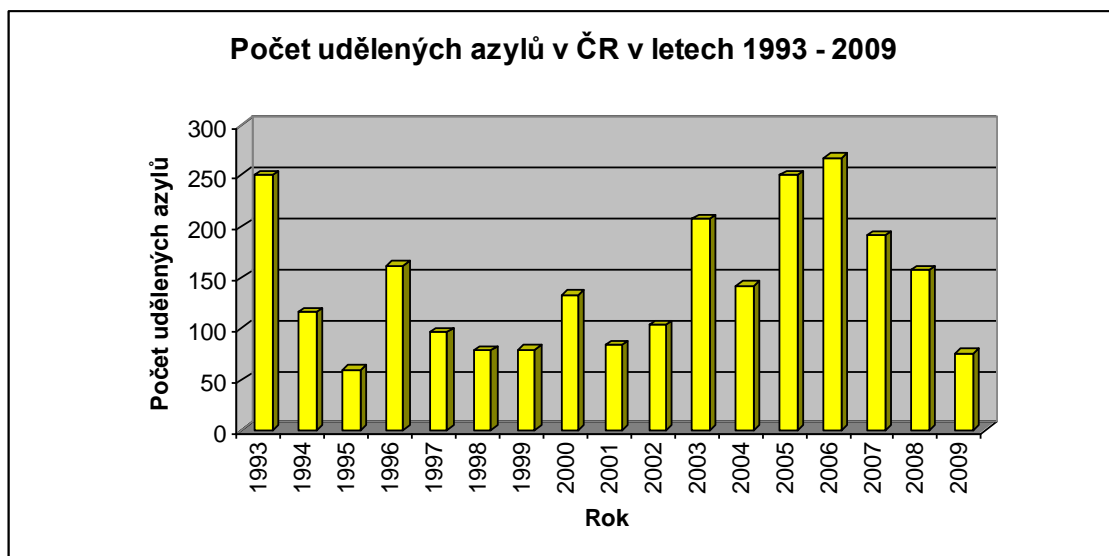
¹⁵ Od roku 2008 uprchlíci, kteří žádají o azyl označováni jako žadatelé o mezinárodní ochranu (dříve žadatelé o azyl).

V roce 2005 se změnilo složení převládajících zemí původu žadatelů o azyl, kdy nejvíce registrovaných žadatelů pocházelo z Ukrajiny, Slovenska a Indie, což dokládá statistická ročenka ministerstva vnitra. (MVCR. Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2005)¹⁶ Oproti předešlému roku byla na druhém místě Ruská federace a na třetím místě Vietnam. Taktéž v roce 2006 došlo ke změnám ve složení převládajících zemí původu žadatelů, kteří požádali o mezinárodní ochranu. Nejvíce žadatelů pocházelo z Ukrajiny, dále Egypta, Kazachstánu, Běloruska a Ruské federace. V roce 2007 byl azyl nejčastěji udělován občanům pocházejícím z Běloruska a Ruské federace. V roce 2008 nejčastěji požádali o azyl občané Ukrajiny, vysoké zastoupení měli také občané z Turecka a Mongolska. Stejně tak jako v předchozím roce i v roce 2009 tvořili nejpočetnější skupinu žadatelů občané Ukrajiny, dále potom občané z Kazachstánu a Mongolska.

Zatímco v roce 2005 byl azyl udělen 251 osobám, v roce 2006 se tento počet mírně navýšil, a to na 268 schválených žádostí na mezinárodní ochranu. V roce 2007 byl počet udělených azylů oproti předcházejícímu roku nižší - 191. V následujícím roce byl počet opět nižší, a to s počtem 157. V roce 2009 to bylo dokonce jen 75 schválených žádostí, což souvisí především s nejnižším počtem celkově podaných žádostí od roku 1989. Vývoj počtu udělených azylů od roku 1993 znázorňuje Graf č. 3 Počet udělených azylů v letech 1993 – 2009.

¹⁶ MVCR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2005* [on-line], [25. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/rocenka05/ministerstvo.html>

Graf č. 3

Zdroj dat: ČSÚ. *Azylové řízení a azylanti*, [on-line], [27. listopadu 2010]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_rizeni_azyl

3 LEGISLATIVA V OBLASTI UPRCHLÍCTVÍ V ČR

Nejdůležitějšími zákony, které upravují uprchlickou otázku, jsou:

- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje

- a) „podmínky vstupu a pobytu cizince, který projeví úmysl požádat Českou republiku o mezinárodní ochranu formou azylu nebo doplňkové ochrany na území České republiky a pobyt azylanta nebo osoby požívající doplňkové ochrany na území,
- b) řízení o udělení mezinárodní ochrany formou azylu nebo doplňkové ochrany a řízení o odnětí azylu nebo doplňkové ochrany,
- c) práva a povinnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany, azylanta a osoby požívající doplňkové ochrany na území,
- d) působnost Ministerstva vnitra, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Policie České republiky v této oblasti státní správy,
- e) státní integrační program
- f) azylová zařízení“ (Zákon č. 325/1999 Sb.)¹⁷

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců upravuje

- a) „podmínky vstupu a pobytu cizince na území České republiky za účelem poskytnutí dočasné ochrany a jeho vycestování z území
- b) řízení o udělení a odnětí oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území

¹⁷ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, [on-line], [cit. 5. prosince 2010]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?cd=76&typ=r&zdroj=sb99325>

- c) právní status cizince, který žádá o udělení oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany a cizince, jemuž bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany
- d) působnost Ministerstva vnitra a Policie České republiky v této oblasti státní správy“ (Zákon č. 221/2003 Sb.)¹⁸

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů, který „upravuje v návaznosti na přímo použitelný právní předpis Evropských společenství podmínky vstupu cizince na území České republiky a vycestování cizince z území, stanoví podmínky pobytu cizince na území a vymezuje působnost Policie České republiky, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti státní správy.“ (Zákon č. 326/1999 Sb.)¹⁹

Další důležitou legislativou ovlivňující tuto oblast je legislativa EU a to:

- a) **Směrnice Rady 2001/55/ES** ze dne 20. července 2001, která vymezuje minimální normy pro poskytování dočasné ochrany, pokud dojde k nečekanému hromadnému přílivu vysídlených osob, a také řeší opatření vedoucí k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládaném úsilí s přijetím a s následky, jež plynou v souvislosti s těmito osobami.²⁰
- b) **Směrnice Rady 2003/9/ES** ze dne 27. ledna 2003, která určuje minimální normy, jež se týkají přijímání žadatelů o azyl, tzv. přijímací směrnice.²¹
- c) **Nařízení vlády (ES) č. 343/2003** ze dne 18. února 2003, kde se stanovují postupy a kritéria pro určení členského státu, který je příslušný k tomu, aby

¹⁸ Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, [on-line], [cit. 5. prosince 2010]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb03221&cd=76&typ=r>

¹⁹ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, [on-line], [cit. 5. prosince 2010]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb99326&cd=76&typ=r>

²⁰ Směrnice Rady 2001/55/ES, [on-line], [5. prosince 2010]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0055:CS:HTML>

²¹ Směrnice Rady 2003/9/ES, [on-line], [5. prosince 2010]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:CS:HTML>

posuzoval žádosti o azyl, jež podává státní příslušník třetí země v některém členském státě.²²

- d) **Směrnice rady 2003/86/ES** ze dne 22. září 2003, jež pojednává o právu na sloučení rodiny.²³
- e) **Směrnice rady č. 2004/83/ES** vymezující minimální standardy pro oblast kvalifikace a statusu občanů třetích států a taktéž osob, které nemají státní příslušnost jako uprchlíků a osob, které vyžadují mezinárodní ochranu, tzv. kvalifikační směrnice.²⁴
- f) **Směrnice rady č. 2005/85/ES** ze dne 1. prosince 2005 stanovující minimální normy pro řízení v členských státech ve věci přiznávání a odnímání postavení uprchlíka, tzv. procedurální směrnice.²⁵
- g) **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES** ze dne 16. prosince 2008, která vymezuje společné normy a postupy v členských státech při navrácení státních příslušníků třetích zemí, jež zde pobývají neoprávněně, tzv. návratová směrnice.²⁶

²² Nařízení vlády (ES) č. 343/2003, [on-line], [5. prosince 2010]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:050:0001:01:CS:HTML>

²³ Směrnice rady 2003/86/ES, [on-line], [5. prosince 2010]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32003L0086:CS:PDF>

²⁴ Směrnice rady č. 2004/83/ES, [on-line], [5. prosince 2010]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:304:0002:0002:CS:PDF>

²⁵ Směrnice rady č. 2005/85/ES, [on-line], [5. prosince 2010]. Dostupné z: http://www.unhcr.cz/dokumenty/proceduralni_smernice.pdf

²⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES, [on-line], [5. prosince 2010]. Dostupné z: http://www.unhcr.cz/dokumenty/navratova_smernice_2008.pdf

4 MIGRAČNÍ A AZYLOVÁ POLITIKA ČR

Mezinárodní migrace a mezinárodní ochrana je pod dohledem Ministerstva vnitra ČR, konkrétně jeho odboru azylové a migrační politiky, a to na úrovni legislativně-koncepční, analytické, ale i realizační. Hlavní prioritou je přijmout opatření podporující legální migraci, a tím zároveň minimalizovat migraci nelegální. Toto musí být ovšem v souladu se zásadami vlády v této oblasti a samozřejmě se také snaží chránit naše státní hranice v rámci Schengenského prostoru. Zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů má v rukou svěřeny rozsáhlé kompetence Policie České republiky. Ministerstvu vnitra přiznává tento zákon postavení správního orgánu nadřízeného Policii ČR Ředitelství služby cizinecké policie, jež vykonává při výkonu státní správy nad policií dozor a zároveň plní další úkoly, které stanoví zákon. (MVCR, odbor azylové a migrační politiky. *Azylová a migrační politika ČR*)²⁷

„V souvislosti s postupným odnímáním nepolicejních činností Policii České republiky dochází k přesunu některých správních činností spojených s vydáváním pobytových oprávnění cizincům na Ministerstvo vnitra.“ (MVCR, odbor azylové a migrační politiky. *Azylová a migrační politika ČR*)²⁸ K tomuto procesu dojde ve dvou fázích, kdy v rámci první etapy Ministerstvo vnitra úplně převzalo agendu povolování trvalých pobytů a ve druhé etapě bude mít na starost i agendu vydávání povolení k dlouhodobému pobytu. Opatření, která se týkají první etapy, nabyly účinnosti dnem 1. ledna 2009, a opatření spadající do druhé etapy nabudou účinnosti dne 1. ledna 2013.

²⁷ MVCR. *Migrační a azylová politika ČR*, [on-line], [16. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>

²⁸ MVCR. *Migrační a azylová politika ČR*, [on-line], [cit. 16. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>

4.1 Azylová procedura

V naší zemi můžeme uprchlíky a žadatele o mezinárodní ochranu považovat ještě pořád za poměrně mladý jev, tudíž se stále mění a zpřesňuje legislativa upravující podmínky jejich pobytu na území České republiky, což se také dynamicky vyvíjí v celé EU. Rozhodujícím právním nástrojem je zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, jehož poslední novela č. 2/2002 měla mimo jiné za úkol sladění českého azylového práva s EU. Problematika azylu spadá do pole působnosti Ministerstva vnitra ČR, které účelově vybudovalo Odbor azylové a migrační politiky (OAMP), což je orgán, který rozhoduje ve správním řízení o žádosti o mezinárodní ochranu, a Správu uprchlických zařízení (SUZ), jež zřizuje a spravuje většinu uprchlických středisek a taktéž poskytuje základní sociální služby.

Od 1. ledna 2008 vešla v platnost novela azylového a cizineckého zákona, ve kterých došlo k důležitým změnám. Nejdůležitější změnou v azylovém zákonu týkající se žadatelů a žadatelek o mezinárodní ochranu je například to, že za rodinného příslušníka se také považuje i partner, který prokáže svůj vstup do úředně potvrzeného trvalého společenství dvou osob stejného pohlaví. „Takovéto osobě je možné udělit azyl za účelem sloučení rodiny v případě, že partnerství trvalo již v době, kdy byl partnerovi azyl udělen.“ (Krchová, Víznerová 2008 : 19) Další důležitou změnou je, že žadatel/ka měli nárok na ubytování a stravu v přijímacím středisku zcela zdarma, ale touto novelou se musejí finančně podílet na úhradě nákladů, jež vzniknou na ubytování a stravě. Na pokrytí úhrady se použijí finanční prostředky, které budou převyšovat částku životního minima žadatele/ky o mezinárodní ochranu a společně s ním posuzovaných osob. Povinností žadatele/ky je přiznat všechny finanční prostředky, a to v době pobytu v azylovém zařízení, ať už se jedná o přijímací nebo pobytové středisko.

Žadatelem o mezinárodní ochranu se člověk stane v okamžiku, kdy podá písemnou žádost přímo v tzv. přijímacím středisku Ministerstva vnitra ČR²⁹ a v tomto středisku má každý povinnost pobýt po dobu cca 3 týdnů.³⁰ Během této doby je žadatel

²⁹ V současné době jsou na území ČR k dispozici dvě přijímací střediska, a to přijímací středisko Vyšší Lhoty u Frýdku-Místku a přijímací středisko v tranzitním prostoru letiště Ruzyně.

³⁰ Stát nesmí penalizovat nelegální příchod a pobyt cizince na území ČR, pokud nemohl jednat jinak. Tato povinnost státu vyplývá i z Úmluvy o právním postavení uprchlíků (1951), jež v čl. 31 zavazuje státy k tomu, aby nestíhaly uprchlíky pro nezákonný vstup nebo přítomnost na území za předpokladu, že se sami přihlásí bez prodlení úřadům a prokáže svůj dobrý důvod pro nezákonný vstup nebo přítomnost.

podroben zdravotnímu vyšetření a projde také prvním pohovorem, jehož cílem je zjistit důvody podání žádosti. „Při pohovoru je nutno brát ohled na osobu žadatele, zejména se zřetelem ke skutečnostem, které uvedl v žádosti o mezinárodní ochranu. Jinak bude postupováno v případě osoby s válečným traumatem či v případě týrané ženy atd.“. (Čepelka a kol. 2006 : 90) Posléze je mu umožněno využít ubytování v pobytovém středisku Ministerstva vnitra, lidově nazývaném uprchlický tábor, anebo může žít na soukromé adrese, pokud má tuto možnost.

Zákon o azylu jasně stanovuje dobu pro vydání rozhodnutí. Odbor azylové a migrační politiky (OAMP) má o žádosti o mezinárodní ochranu rozhodnout do 90 dnů, avšak lhůtu je také možné prodloužit. U tzv. zjevně nedůvodných žádostí o mezinárodní ochranu, u kterých vyjde najevo, že slouží pouze k legalizaci pobytu na území ČR, kdy jedinými uvedenými důvody jsou důvody ekonomické, nebo žadatel přichází ze země, která se považuje za bezpečnou, jsou žádosti vyřešeny ve zrychleném řízení a rozhodnutí by mělo být vydáno do 30 dnů. Azyl se uděluje pouze tehdy, pokud je během řízení zjištěno pronásledování z důvodu uvedených v Úmluvě. Následně poté může být azyl udělen také některým rodinným příslušníkům azylanta. Ve výjimečných případech, z důvodu věku či zdravotního stavu, může být OAMP udělen azyl z humanitárních důvodů. Pokud dojde k tomu, že je azylová procedura zakončena negativně, cizinec má možnost opakovaně požádat o azyl až po uplynutí dvou let. (Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, § 12-15, § 27)

Günterová uvádí, že azyl může být udělen z důvodu zjištění pronásledování během probíhajícího azylového řízení z důvodů uvedených v Úmluvě. Azyl může taktéž získat osoba, která je manželem, příp. manželkou azylanta, jeho nezletilým dítětem nebo rodičem azylanta, který je mladší 18 let. Ve výjimečných případech může být o azylu rozhodnuto z humanitárních důvodů v případech těžké nemoci, vysokého věku apod. Ve zkráceném řízení není azyl udělen, pokud osoba, která o něj žádá, uvádí pouze ekonomické důvody. Taktéž není udělen v případech, že žadatel uvádí úmyslně

Pokud přichází cizinec nelegálně, a mnohdy ani jinak nemůže, není podle zákona o azylu za svůj nelegální příchod a pobyt penalizován a je mu dána možnost podat žádost o mezinárodní ochranu v přijímacím středisku nebo na Policii ČR, pokud se dostavil dobrovolně. V případě, že je cizinec při nelegálním pobytu přistižen při policejní kontrole, je mu tato skutečnost připsána k tíži a o jeho žádosti může být rozhodnuto ve zrychleném řízení jako o žádosti, která je podaná s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění. Věc pak není posuzována meritorně (meritorní posuzování nastává jen v případě, že by zamítnutí žádosti mohlo vést k porušení non-refoulement).

nesprávné údaje a pokud pochází z třetí bezpečné země neboli bezpečné země původu. (Günterová, Člověk v tísní, o. p. s.)³¹

Proti rozhodnutí OAMP může žadatel podat žalobu k místně příslušnému krajskému soudu, avšak soud nemá v pravomoci azyl udělit či neudělit, ale pouze může rozhodnutí OAMP potvrdit nebo vrátit zpět k dalšímu projednávání. Proti rozsudku soudu je možnost podat ještě kasační stížnost, a to k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně, na jejímž základě může být prodloužen pobyt na území tzv. vízem za účelem strpění pobytu. Pokud se ale cizinec rozhodne již dále v azylovém řízení nepokračovat, cizinecká policie mu vystaví výjezdní vízum a musí opustit území ČR. Pokud se žadatel o mezinárodní ochranu v průběhu azylového řízení rozhodne, že vycestuje, může ještě v průběhu azylového řízení, a to do 24 hodin po jejím pravomocném ukončení, požádat o tzv. repatriaci.³²

Jak už jsem uvedla výše v této kapitole, osoby žádající o azyl mají možnost využít pobytová centra Ministerstva vnitra ČR, ve kterých se mohou ubytovat. Zde mají nárok na stravu, hygienické prostředky, lékařskou péči a nesmím opomenout také kapesné, které činí 360 Kč měsíčně. Čepelka uvádí, že žadatelé o mezinárodní ochranu nemohou pracovat během prvního roku azylové procedury, tedy 12 měsíců od podání žádosti. (Čepelka a kol. 2006 : 95) Hlavním cílem tohoto opatření je zabránit zneužívání azylové procedury ve svůj ekonomický prospěch a rovněž má chránit institut mezinárodní ochrany od takovýchto migrantů. Pracovat je tedy možné, až když uplyne tato lhůta, a i poté je to možné jen na základě povolení k zaměstnání, které vystaví příslušný úřad práce. (§ 97 a § 99 zákona č. 143/2004, o zaměstnanosti) Nepříznivým důsledkem tohoto opatření je, že vrhá azylanty do stavu, kdy jsou plně ekonomicky závislí na prostředcích státu, nebo pracují nelegálně a taktéž tímto ztrácí každodenní povinnosti. Žadatel o mezinárodní ochranu nemá nárok na vyplácení dávek státní sociální podpory či státní sociální péče,³³ avšak žadatelé, kteří žijí v soukromí, tzn. ti, jež nežijí v azylovém zařízení, mohou zažádat o finanční příspěvek ve výši životního minima, který obdrží pouze za období tři měsíce. Samozřejmě mají nárok na základní zdravotní péči, jež je jim hrazena a je poskytována zdravotními zařízeními na základě smlouvy

³¹ Günterová T., *Uprchlíci a žadatelé o azyl v ČR*, [on-line], [18. prosince 2010]. Dostupné z: http://www.varianty.cz/download/doc/activities/71_0.pdf

³² Repatriace je asistovaný návrat do země původu.

³³ Resp. od 1. 1. 2007 na pomoc a podporu podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

s Ministerstvem vnitra ČR. Děti žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci povinné školní docházky dochází do školy spolu s dětmi českými.

4.2 Úspěšné vyřízení žádosti o azyl

Aby byla žádost o azyl vyřízena kladně, je zapotřebí doložit dostačující množství důkazů, že jejich tvrzení o pronásledování jsou pravdivá. „Žadatelé ukládá zákon řadu povinností ve vztahu k řízení. Jedná se zejména o povinnost poskytovat ministerstvu nezbytnou součinnost a uvádět pravdivé a úplné informace nezbytné pro zjištění podkladů pro vydání rozhodnutí, neboť jiným způsobem správní orgán nezíská relevantní informace, popř. bude (úmyslně) uveden v omyl.“ (Čapelka a kol. 2006 : 95) Pokud rozhodne OAMP ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu, z žadatele se stává azylant, a tudíž je mu udělen azyl. Azyl znamená v podstatě totéž jako trvalý pobyt, z čehož vyplývají stejná práva, ale také povinnosti, jaké má občan ČR.³⁴ Po 5 letech má azylant možnost požádat o přidělení českého občanství.³⁵ Osoba se statutem uprchlíka má možnost využít ubytování integračního střediska Ministerstva vnitra ČR, a to do doby, než si sama sežene vlastní bydlení nebo než dojde k přidělení integračního bytu.

Může také nastat situace, kdy vláda ČR dle speciálního zákona vyhlásí tzv. dočasnou ochranu³⁶ v případě válečného konfliktu, který vyprodukuje velké množství uprchlíků a po nějakou dobu hrozí v zemi nestabilní situace. „Dočasná ochrana se vztahuje pouze na vymezenou skupinu uprchlíků, je vyhlášena na určité časové období a skýtá lidem, kterým je poskytnuta, širší možnosti než zákon o azylu. Nicméně se předpokládá, že jakmile to bude bezpečné, navrátí se běženci zpět domů.“ (Günterová,

³⁴ S výjimkou volebního práva ať už aktivního nebo pasivního a také ženy nemohou být zaměstnané v institucích státní správy, protože požadují české státní občanství.

³⁵ Vše musí být v souladu se zákonem č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů (úplné znění vyhlášeno pod č. 471/2003 Sb.), zejména ustanovení § 7 až 12 a zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zákona č. 413/2005 Sb.

³⁶ Dočasnou ochranu upravuje zákon č. 221/2003 Sb. o dočasné ochraně cizinců.

Člověk v tísni, o. p. s.)³⁷ Tento institut byl v naší republice použit v souvislosti s běžeckými vlnami, které k nám mířily z Bosny a Hercegoviny, Kosova a Čečenska.

Vstupem České republiky do EU začíná platit Dublinská konvence upravující odpovědnost jednotlivých členských států za vyřízení azylových žádostí. Podle této konvence se uprchlíkovi po jeho vstupu na území členské země snímají otisky, které jsou zaneseny do celoevropské databáze, a v případě, kdy se zjistí, že cizinec vstoupil již na území EU v kterémkoliv jiném členském státu, dochází k přemístění do tohoto státu za účelem vyřízení jeho žádosti. Platným pravidlem je také to, že první země EU, na jejíž území žadatel vkročil, je příslušná k vyřízení azylové žádosti. (Dublinská konvence)³⁸

4.3 Problémy žadatelů o mezinárodní ochranu a uprchlíků v ČR

Základní problém české azylové problematiky tkví především v délce azylového řízení. Pokud není o žádosti rozhodnuto ve zkráceném řízení, může se čekání na rozhodnutí protáhnout až na dobu několika let, přičemž procento udělených azylů je velice nízké.

Další problémy přináší též i umístění uprchlických středisek, což kritizují i samotní zřizovatelé, protože některé uprchlické tábory jsou vybudované na těžko přístupných místech, kde je i kontakt s okolním světem velmi omezený. Jak uvádějí Hofírek a Klvaňová ve svém výzkumu k problematice přístupu žadatelů o azyl na trh práce v České republice, člověku, který nemá jinou možnost a několik let žije v jakémsi provizoriu a nejistotě, jaká bude jeho další budoucnost, to způsobuje dosti obtížnou situaci. (Hofírek, Klvaňová 2009)³⁹ Taktéž zde dochází k narušení kulturních vzorců a rodinných rolí, které jsou tradiční, ženy nemohou chystat tradiční pokrmy a muži

³⁷ Günterová, T. *Uprchlíci a žadatelé o azyl v České republice*, [on-line], [cit. 12. prosince 2010]. Dostupné z: http://www.varianty.cz/download/doc/activities/71_0.pdf

³⁸ *Dublinská konvence*, [on-line], [20. prosince 2010]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dublinska-konvence-877.html>

³⁹ Hofírek, Klvaňová. *Publikace a výzkumy k problematice přístupu žadatelů o azyl na trh práce v České republice*, [on-line], [3. ledna 2011]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2148968>

nesmí pracovat a živit rodinu. Spolu s ostatními faktory může dojít k vyvolání psychosomatických potíží.

Často si také žadatelé o azyl stěžují na omezenou možnost pracovat, protože v praxi je vše samozřejmě mnohem těžší než podle zákona a najít si legálně zaměstnání a zapojit se tak do pracovního procesu je mnohdy opravdu téměř nemožné. Samotné vyřízení pracovního povolení jak pro zaměstnance, tak i pro zaměstnavatele znesnadňuje i relativně složitý byrokratický postup a rovněž představuje také finanční zátěž.⁴⁰ Čepelka a kol. ve své publikaci uvádí, že uprchlíci s přiznaným azylem nepotřebují žádné povolení k zaměstnání a mohou být jako občané ČR zaměstnání za úplně stejných podmínek,⁴¹ avšak často se setkáváme s tím, že zaměstnavatelé donutí své zaměstnance pracovat „na černo“, což je pro ně velice výhodné, poněvadž za ně nemusí platit povinné odvody. (Čepelka a kol. 2006 : 142) Pokud setrvá žadatel o azyl jeden rok v azylovém středisku, stává se tak, ať už chce nebo nechce, závislým na poskytované pomoci a s velkými obtížemi se staví na vlastní nohy. Otázka jakéhokoliv smysluplného způsobu využití přebytku volného času a otázka práce patří ke stěžejním, které klade žadatel pracovníkům vládních i nevládních organizací. Na tuto nemilou situaci mají snahu reagovat nevládní organizace, které vytváří projekty různých volnočasových aktivit, a dnes v podstatě neexistuje žádný systém reedukace, který by byl ucelený, a rekvalifikace pro tyto žadatele.

Žadatelé, kteří žijí mimo uprchlická střediska, dostávají jen minimum podpory ze strany státu. Příspěvek, o kterém jsem se zmínila již v kapitole 3.1, obdrží s několikaměsíčním zpožděním, což úplně ztrácí efekt jako finanční podpora do jejich začátku mimo uprchlické středisko. Jediným zdrojem příjmů pro rodiny je práce, ale je však ovlivněna výše popsanými obtížemi. Gúnterová poukazuje také na fakt, že ti, kteří se dobrovolně rozhodnou pro samostatný život a nestojí daňové poplatníky 10.500 Kč, což je suma vynakládaná na jednoho žadatele o azyl v uprchlickém středisku, jsou

⁴⁰ Zjednodušený proces k získání povolení k zaměstnání je např. u cizinců s udělenou mezinárodní ochranou (§ 97 zákona o zaměstnanosti). Povolení k zaměstnání nelze naopak vystavit cizinci, který požádal o mezinárodní ochranu, a to do ukončeného 12. měsíce od data podání žádosti (§ 99 písm. a) zákona o zaměstnanosti).

⁴¹ Dle § 98 zákona o zaměstnanosti

vystaveni skutečnosti, že nemají vůbec žádnou podporu, která by byla účinná, což je docela paradoxní. (Günterová, Člověk v tísní, o. m. p.)⁴²

Uprchlíci, kteří jsou uznáni, mají mnohem lepší podmínky pro život než žadatelé o mezinárodní ochranu, protože mají možnost pobývat v integračních střediscích, zažádat o přidělení integračního bytu a zdarma navštěvovat kurzy českého jazyka. Avšak nic není tak ideální, jak se zdá, ani oni to nemají jednoduché. Integrační střediska jsou taktéž v lokalitách značně odlehlých, a integrace je tudíž pouze úplně prázdným slovem. S častými obtížemi se také potýkají při hledání zaměstnání, protože jak tvrdí Šišková, xenofobii k těmto lidem, zdá se, máme stále zarytou hluboko pod kůží. (Šišková 2008 : 12-13)

Uprchlíci se setkávají s různými formami diskriminace a xenofobie a tento strach z nově příchozích se odráží na problémech spojených s otevřením uprchlických středisek či zřizování bytů pro azylanty. Problémy též nastávají při hledání zaměstnání, ubytování, ale také třeba ve škole. Tyto silně zakořeněné předsudky přetrvávají v mnohých z nás, avšak neuvědomujeme si jednu velmi důležitou věc a to, že bráníme tomu, aby uplatnění mezi námi našli lidé, kteří jsou často vysoce vzdělaní a schopní a mohli by být pro naši společnost velkým přínosem, a ne jen „přítěží“.

⁴² Günterová, T. *Uprchlíci a žadatelé o azyl v České republice*, [on-line], [5. ledna 2011]. Dostupné z: http://www.varianty.cz/download/doc/activities/71_0.pdf

5 INTEGRACE IMIGRANTŮ

Populační skladba České republiky, ale i ostatních zemí EU, je za dobu posledních desítek let stále zajímavější a pestřejší, protože k původnímu obyvatelstvu přibyli také lidé z různých kultur, politického přesvědčení, náboženství či barvy pleti. Imigrace z jedné země do druhé je složitým souborem tvořeným mnoha aspekty psychosociálního procesu, což má vliv na trvalé a významné dopady na identitu každého jednotlivce. Opuštění své vlastní země doprovází nesmírné ztráty, jež lze přirovnat ke ztrátě některé blízké osoby. Uprchlík se často vzdává společné historie, domácí kuchyně, socio-kulturních zvyklostí, národní hudby, ale dokonce i svého jazyka. Krchová vystihuje ve své knize tento proces, který je beze sporu pro azylyanty, imigranty a jejich děti bolestný, jako psychologický proces akulturace, jež má velmi výrazný vliv na integraci. Jakmile uprchlík projde azylovým řízením, začíná v cílové zemi proces integrace do nové společnosti. Podle ní je integrace pojmem široce vykládaným nejen ve sférách politických, teoretických, ale i vědeckých a zjednodušeně ho můžeme pojmut jako začlenění jednotlivce nebo skupiny do stávajícího systému fungujícího dle pravidel, jež konkrétní společnost pokládá za vlastní. Jedná se o interaktivní proces, v němž na jedné straně mají svou roli imigranti a na straně druhé majoritní společnost. (Krchová 2008 : 17-18)

K integraci dochází v několika fázích společenského života, ve kterých jsou zahrnuty podmínky, jež musejí být všechny splněny alespoň z části, pokud má být integrace úspěšná. Jak uvádí Barša, můžeme rozlišit tyto úrovně integrace:

- Občansko-politická znamená nabývání práv, která jsou prvotně spojena se získáním azylu, následně získání občanství a s tím spojené možnosti politické participace.
- Sociálně-ekonomická dává přístup na pracovní trh, ekonomickou aktivitu, s čímž souvisí soběstačnost a zároveň fakt být nezávislý na pomoci státu a jeho dalších zdrojích. Do sociální integrace spadá formální i neformální fungování ve společnosti, jejímž prostřednictvím umožňuje získat společenské kontakty, a to v rámci cizineckých komunit, ale hlavně také i s majoritní společností.

- Kulturní zahrnuje pochopení a poznávání kultury, tradic a zvyků v zemi, v níž se azylant usadil. Taktéž sem můžeme přiřadit i tzv. identifikační integraci, jež je spojena se subjektivním pocitem sounáležitosti s místní kulturou, pocitem domova a samozřejmě bezpečí. (Barša 1999 : 231 - 240)

5.1 Integrovační politika ČR

Počet cizinců na našem území postupně od devadesátých let narůstá, ale počet občanů ČR naopak ubývá,⁴³ a to hlavně kvůli převažující mortalitě nad natalitou. Dle prognózy ČSÚ, z kterých vycházela Langhamrová a kol., bude celkový počet obyvatel ČR v roce 2050 klesat, a to kvůli porodnosti, která je relativně nízká. (Langhamrová a kol. : 221 – 225)⁴⁴ Česká republika tedy zůstane zemí imigrační, která bude obyvatele získávat především zahraniční imigrací, z čehož vyplývá, že cizinci představují a budou tvořit nárůst počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Jak uvádí Barša, problematika integrace se stává stále důležitější, a to nejen v ČR, ale i ostatních státech EU. (Barša 2003 : 8) Po vstupu naší republiky do Schengenského prostoru se počítá i se snížením ilegální migrace, a to i díky systému EURODAC. Toto snížení však nastalo již po vstupu ČR do Evropské unie v roce 2004.

„I přes to, že vymezení integrace jako jedné z forem adaptace se zdá být jednoduché, neboť integraci je možné dle Jandourka (2001) definovat jako začlenění jedince do skupiny a jeho akceptování ostatními členy.“ (Horská 2008 : 38) Integrace je z většiny individuální záležitostí, protože každý k tomu, aby se v cizí zemi cítil „jako doma“, má jiné potřeby. I přes tento fakt je možné vymežit oblasti, které samotní azylanti považují za velice důležité, jedná se především o zajištění práce, bydlení, vzdělání, sociálních a kulturních kontaktů apod. „Zdeněk Uherek (2002) cituje ve své publikaci Integrace azylantů Roberta Ezra Parka (1967), který stanovil velice zajímavě čtyři potřeby imigranta: musí mít místo, kde se cítí bezpečný (1), domov; místo, odkud může odcházet a kam se může vracet; musí získávat (2) nové podněty, mít prostor

⁴³ Úbytkem občanů České republiky je myšlen úbytek občanů se státním občanstvím České republiky.

⁴⁴ Langhamrová a kol. *Prognóza lidského kapitálu obyvatelstva České republiky do roku 2050*, [on-line], [27. ledna 2011]. Dostupné z: http://kdem.vse.cz/resources/relik09/RELIK_2009.pdf

k odpočinku, k novým zážitkům, dojmům; musí být uznáván (3); to znamená, že musí patřit do nějaké společnosti, v níž má určitý status, musí patřit k nějaké skupině, v níž něco znamená, tam či onam; musí být jedincem spíše než pouhou součástí ekonomické a sociální mašinerie; a konečně (4) musí mít v někom nebo něčem zálibu, mít důvěrný vztah, třeba i jen k pouhé kočce nebo psovi, vůči kterým pociťuje náklonnost a ví, že je tato náklonnost opětována.“ (Horská 2008 : 39)

V první polovině devadesátých let dvacátého století započalo tvoření koncepcí azylové a migrační politiky, a stát k imigraci přistupoval velice uvolněně.⁴⁵ V roce 2003 změnila česká migrační politika svůj postoj od pasivity k aktivní migrační politice a má snahu zabránit nežádoucí ilegální migraci tím způsobem, že podporuje příliv kvalifikovaných zahraničních pracovníků.

Základní východisko a rovněž základní dokument pro tvoření koncepce migrační politiky České republiky má oporu v usnesení vlády č. 55/2003 Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců. Jednotlivé zásady projevují vůli se aktivně zabírat migrační politikou s ohledem na závazky týkající se oblasti migrace. Základní podstata jmenovaného usnesení vlády klade důraz především na prosazení řídicí role státu v této oblasti, zabránění nelegální migraci a poskytnutí prostoru migraci, jež je v dlouhodobých vyhlídkách do budoucnosti přínosem nejen pro stát, ale i celou společnost.

Tato koncepce přesně určila obsah integrace a cílovou skupinu cizinců. „Za cílovou skupinu integrace cizinců jsou považováni zejména dlouhodobě legálně usazení cizinci, kteří žijí na území ČR nejméně po dobu jednoho roku.“ (Mareš 2004 : 23)

Česká republika soustavně řeší integraci azylantů, kteří se zapojují do tzv. státního integračního programu, jenž je vymezený v zákoně o azylu č. 325/1999 Sb. jako program, který se zaměřuje na pomoc azylantům a osobám, jež používají doplňkovou ochranu při snaze jejich zařazení do společnosti, aby byli její součástí. Snaží se též vytvořit předpoklady pro získání znalostí českého jazyka a v případě azylantů také zajištění bydlení. (zákon č. 325/1999 Sb.)⁴⁶ Zaměstnání není přímá součást uvedená ve státním integračním programu, avšak při zajišťování zaměstnání je možnost uplatnit tzv. specifický program na podporu zaměstnanosti pro azylanty podle zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., což mají za úkol realizovat pracovní úřady.

⁴⁵ Téměř 10 % z celkově podaných žádostí dosahovalo udělení azylu.

⁴⁶ Státní integrační program řešící integraci azylantů je uveden v zákoně o azylu a to v § 68, § 69 a § 70.

Ministerstvo vnitra vytvořilo v letech 1999 a 2000 dva klíčové dokumenty, a to Zásady koncepce integrace cizinců a Koncepci integrace cizinců, jež přijala vláda ČR jako obecné dokumenty, které formují politiku v oblasti integrace cizinců. Tyto dva dokumenty přetvořila do konkrétních, koncepčních a praktických opatření, jež podporují integraci cizinců. V obou dokumentech je integrace charakterizována jako proces, který je dvoustranný a obsahuje vzájemné přijímání jak ze strany cizinců, tak i ze strany české společnosti. Cílovou skupinou jsou, jak je výše uvedeno, cizinci legálně pobývající na území ČR, a to po dobu minimálně jednoho roku. Tato opatření zaručují rovné zacházení a příležitosti v oblasti zaměstnání a podnikání, bydlení, vzdělání, kultury a náboženství a samozřejmě také zdravotní a sociální péče.

Realizují se prostřednictvím ministerstev práce a sociálních věcí, školství, mládeže a tělovýchovy, vnitra, průmyslu a obchodu, kultury, zdravotnictví, pro místní rozvoj, financí a dalšími orgány a institucemi jako např. sociálními partnery Rady hospodářské a sociální dohody, Českým statistickým úřadem, akademickou obcí a nestátními neziskovými organizacemi jako jsou např. Sdružení občanů zabývajících se emigranty, Poradna pro integraci, Sdružení Česká katolická charita, Diakonie Českobratrské církve evangelické a Centrum pro integraci cizinců. „Platfórou pro společný dialog a spolupráci zainteresovaných ministerstev i zástupců nevládního sektoru a akademické obce, zástupců odborů i územní samosprávy nad vytvářením společné strategie a nad realizací integrační politiky je meziresortní Komise ministra vnitra pro přípravu a realizaci politiky vlády České republiky v oblasti integrace cizinců a rozvoje vztahů mezi komunitami, která funguje od roku 2000.“ (Mareš 2004 : 24)

Od počátku tuto Komisi řídilo Ministerstvo vnitra a v roce 2004 tato koordinační role připadla Ministerstvu práce a sociálních věcí, protože Ministerstvo vnitra bylo přesvědčeno, že koordinační role, týkající se problematiky v oblasti integrace imigrantů, by měla být v rukou resortu, jenž se zabývá otázkami sociální soudržnosti a taktéž rozvojem vzájemných vztahů mezi komunitami. Tímto způsobem je to též řešeno v ostatních evropských zemích. Jedním z úkolů ministerstev je postupné odstranění právních, organizačních a praktických překážek při integraci cizinců v rámci kompetencí, které jsou v jejich rukou. Komise je poradním orgánem v oblasti integrace a rozvoje vztahů s jejich komunitami.

Dvořáková poukazuje na to, že plány integračních politik jednotlivých ministerstev jsou velmi důležité a analyzují situaci a postavení cizinců, rovněž obsahují návrhy výzkumů a studií komunit cizinců v České republice. Mají směřovat k efektivnějšímu využití finančních prostředků, jež jsou určeny na realizaci projektů na podporu integrace cizinců, k využití potenciálu nestátních neziskových organizací v dané oblasti a propojení aktivit ministerstev, které bude cílenější. Důležitou roli mají také v praktické realizaci Koncepce i nestátní neziskové organizace realizující projekty, jež jsou zaměřené na integraci cizinců a na něž se každý rok vyčleňují finance ze státního rozpočtu. (Kol. autorů. *Metody sociální práce 2008* : 39–40)

V České republice byl zahájen Státní integrační program v roce 1998 a v jeho rámci je azylantovi dána možnost využít integrační byt a bezplatný kurz českého jazyka. Stát rovněž organizuje rekvalifikační kurzy a odborná školení. Velkým problémem však stále zůstává xenofobie a diskriminace, vedená ze strany původních obyvatel, což brání integraci.

Jak uvádí Koncepce integrace cizinců, hlavním cílem aktivit integrační politiky je dosáhnout toho, aby se předešlo utváření zcela uzavřených komunit, sociálnímu vyloučení a také společenské izolaci cizinců. Aby se předešlo tvoření uzavřených komunit, musí být nabídka integračních opatření odpovídající potřebám cizinců dostupná a adresovaná do komunit. Zároveň má umožnit to, aby se komunity otevřely, a důležité je neopomenout poskytnutí šance vzájemného porozumění a poznání nejen cizinců, ale také majoritní společnosti. (Koncepce integrace cizinců 2005 : Český statistický úřad)⁴⁷

Vstup České republiky do EU znamenal změnu k přístupu k integrační a imigrační politice a přibližování se k postupům, které jsou v Evropě nastaveny. Imigrační a integrační politika vykazuje evropské trendy, z nichž republika vychází a můžeme v nich nalézt mnoho shodných či podobných rysů, které vychází především ze zkušeností a nových poznatků států EU:

- „na integraci se podílí všechna zainteresovaná ministerstva ve spolupráci s místní samosprávou, nevládními organizacemi, odbory a akademickou obcí,

⁴⁷ ČSÚ. *Koncepce integrace cizinců 2005*, [on-line], 27. ledna 2011]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/5E0034D8EC/\\$File/ci1main2.doc](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/5E0034D8EC/$File/ci1main2.doc)

- integrační programy se soustředí na dlouhodobě legálně usazené cizince, kteří žijí na území ČR nejméně po dobu jednoho roku,
- povinná zkouška z jazyka jako podmínka státního občanství,
- důraz je kladen na občanskou výchovu a zachovávání hodnot přijímající země,
- aktivní migrační politika má za cíl boj s ilegální migrací a podporu „prospěšné“ imigrace kvalifikovaných pracovníků,
- nedodržení integračních požadavků je sankcionováno.“ (Mareš 2004 : 32-33)

5.2 *Výuka českého jazyka*

Podle Stýskalíkové je jazyková integrace základním pilířem integrace imigrantů do společnosti, ať už se to týká oblasti výuky jazyků etnických menšin, osvojení znalostí majoritního jazyka nebo možnosti vzdělání v rodném jazyce a jeho používání v úředním styku. (Stýskalíková 2004 : 15) Státní integrační program, který se týká oblasti získávání znalosti českého jazyka, je zcela bezplatný a azylovci musí být dána nabídka kurzu Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, a to nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy rozhodnutí o udělení azylu nabylo právní moci.

Jazykové kurzy jsou dle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (§ 70), poskytovány zdarma, a to osobám, kterým byla na území České republiky udělena mezinárodní ochrana formou azylu nebo doplňkové ochrany.

Pan Mgr. Jiříčný z OAMP mi poskytl informaci, že každoročně jsou na základě Usnesení vlády č. 543 ze dne 14. května 2008, ve znění pozdějších předpisů, uvolňovány státní prostředky z kapitoly 314 – MV takto:

- v částce 1 000 tis. Kč pro Správu uprchlických zařízení MV na zajištění výuky českého jazyka pro azylovce, kteří pobývají v Integračních azylových střediscích MV
- v částce 1 000 tis. Kč pro MŠMT na zajištění výuky českého jazyka pro azylovce, kteří pobývají mimo tato zařízení.

Zkoušku z českého jazyka mají možnost azylanti složit na odpovídající úrovni na více než padesáti místech v ČR.⁴⁸ Náklady na ni hradí ze státního rozpočtu Ministerstvo vnitra, a to vydáním poukazů.⁴⁹ Ministerstvo vnitra spolu s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) zpracovalo Systém výuky a zkoušek, uspořádalo k ní kampaň a zrealizovalo také informační webovou stránku www.cestina-procizince.cz, která je v provozu od června 2008 a za její chod z pověření MŠMT zodpovídá Výzkumný ústav pedagogický, což je jím přímo řízená organizace.

„Přetrvávajícím problémem, na který UNHCR opakovaně upozorňuje, je pak chybějící nabídka jazykové výuky dětem v rámci Státního integračního programu (SIP), a to i přesto, že na ni má dle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v platném znění, nárok každá osoba, jíž je na území České republiky udělena mezinárodní ochrana. Nedostatečná jazyková průprava, která je mezinárodní odbornou veřejností hodnocena jako klíčový element pro úspěšné začlenění dětí do vzdělávacího systému, pak má své hluboké důsledky pro další vzdělávání a pracovní uplatnění dětí – uprchlíků, včetně praxe zařazování dětí – uprchlíků do ročníků ZŠ.“ (Bačáková 2010 : 20)⁵⁰

I přesto však můžeme upozornit na jeden z příkladů z praxe, které jsou v této oblasti vykonávány. Základní škola Na Valech v Poděbradech organizuje jedenkrát týdně pro své žáky-uprchlíky kroužek českého jazyka. Pedagožka pro něj vyvinula i svůj vlastní výukový materiál, který se může stát inspirací pro mnoho dalších škol.

⁴⁸ **V jižních Čechách je možné zkoušku složit na těchto školách:**

- Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity – Jeronýmova 10, České Budějovice
- Filosofická fakulta Jihočeské univerzity – Na Mlýnské stoce 35, České Budějovice
- Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky – Pražská 54A, České Budějovice
- Soukromá střední škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, České Budějovice, s. r. o. – Jeronýmova 28/22, České Budějovice
- Střední odborná škola veterinární, mechanizační a zahradnická a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky - Rudolfovska 92, České Budějovice
- Centrum interdisciplinárních studií při VŠERS, o. p. s. – A. Tragera 378, České Budějovice
- Obchodní akademie T. G. Masaryka a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Jindřichův Hradec – Husova 156/II, Jindřichův Hradec
- Střední škola obchodu, služeb a řemesel a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Tábor – Bydlišského 2474, Tábor
- Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky – Karlova 1, Písek
- Střední škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky – Lidická 135, Volyně

⁴⁹ Pokud nastane situace, že cizinec zkoušku nesloží, další pokus si již hradí na své náklady.

⁵⁰ Bačáková, M. *Vzdělávání přesídlených dětí-uprchlíků na základních a středních školách v České republice*, [on-line], [cit. 5. března 2011]. Dostupné z: <http://www.unhcr.cz/dokumenty/analiza-vzdelavani-presidlenych-deti-uprchliku.pdf>

5.3 *Vzdělávání*

Důležitým krokem integrační politiky je nejen udělování státního občanství, ale rovněž i přístup státu ke vzdělávání cizinců. Přestože právní předpisy ČR, které se týkají vzdělávání cizinců, pro ně nejsou nijak diskriminační, prozatím se v legislativě neohlízejí na jejich charakteristické potřeby. Školský zákon č. 29/1984 Sb. říká, že občané mají nárok na vzdělání, které je bezplatné, a výuka je uskutečňována v českém jazyce, avšak ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) má v pravomoci udělit výjimku. Cizinců se týkají dva pokyny ministerstva⁵¹ příkazující školám přijímat cizince, a to i ty, kteří ilegálně pobývají na našem území. Dále uvádí, že školy nemusí zajistit pro žáky cizince mimořádné doučování českého jazyka, protože to není jejich povinnost. Jedinou výjimku tvoří žadatelé o azyl a azylanti. Česká legislativa nebere v potaz v oblasti vzdělávání přípravné kurzy pro děti cizinců, nebo případně dospělých přistěhovalců, přičemž v této oblasti se počítá se spoluprací vedenou nevládními neziskovými organizacemi.

V novele školského zákona z roku 2004 je v zákoně uvedeno právo na vzdělávání, a to v jazyce národnostní menšiny,⁵² speciální ustanovení, jež se týká výuky náboženství nebo články použité ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a neobyčejně nadaných žáků. Tato novela způsobila velkou diskusi nejen v parlamentu, ale i ve společnosti. Nynější legislativa dává všem cizincům, kteří legálně pobývají na území ČR, právo na základní, střední a vyšší odborné vzdělání bez rozdílu podmínek, které mají státní občané ČR.

⁵¹ Pokyn MŠMT č. 21836/2000-11 ke vzdělávání cizinců v základních školách, středních školách a vyšších odborných školách, včetně speciálních škol v České republice a pokyn č. 35471/99-22 pro zajištění povinné školní docházky žadatelů o azyl z azylových zařízení.

⁵² Minimální počet žáků ve třídě je 8 žáků pro mateřské školy, 10 pro základní školy a 12 pro střední školy. Mateřskou nebo základní školu je možné vybudovat za podmínky, že všechny třídy budou mít v průměru třídy naplněné 12-ti dětmi nebo žáky s příslušností k národnostní menšině v jedné třídě. Pro střední školu je tento průměr stanoven na počet 15 žáků. Pokud tyto podmínky školy nesplňují, mohou na základě rozhodnutí ředitele školy ve třídách vyučovat vybrané předměty dvojjazyčnou výukou.

5.4 *Financování integrace*

Jak se uvádí v usnesení vlády ČR,⁵³ na rok 2010 byla poskytnuta ze státního rozpočtu na podporu integrace cizinců částka 25 mil. Kč, což je oproti předchozímu roku více.⁵⁴ „Ministerstvo vnitra jako koordinátor integrační politiky vyzvalo zástupce resortu v rámci bilaterálních jednání k využití finančních zdrojů EIF⁵⁵ k posílení integračního procesu a zdůraznilo možnost provázat dotace ze státního rozpočtu s prostředky z EIF. V roce 2010 musí být při využívání státních prostředků kladen důraz zejména na efektivní využívání státních prostředků na integraci cizinců; zaměření na větší propojení finančních prostředků EIF a státních prostředků (pokrytí nutné části pro dofinancování) u projektu, které naplňují cíle jednotlivých resortů; urychlení administrativního procesu při udělování dotací a kontrolu.“ (MVCR. Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009 : 36)⁵⁶

⁵³ Usnesení vlády ČR ze dne 22. března 2010 č. 224 ke Zprávě o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2009

⁵⁴ V roce 2009 bylo uvolněno ze státního rozpočtu na integraci cizinců 23 512 500,- Kč

⁵⁵ EIF – Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí

⁵⁶ MVCR. *Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009*, [on-line], [cit. 10. prosince 2010]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

6 DISKRIMINACE

Jedním z velkých problémů, se kterým se azylanti setkávají, je beze sporu diskriminace, která je ať už více či méně provází každodenním životem. K diskriminaci dochází na základě předsudků a takto označujeme postoje nebo názory jedné skupiny vůči druhé, jež tkví ve skutečném jednání s druhými. Předsudky, udržující se v myšlení lidí především díky stereotypnímu uvažování, mohou vycházet z přejatých a také často špatných nebo nedostatečných informací. Pokud hovoříme o diskriminaci, myslíme tím jakékoli chování a jednání, kterým dáváme druhému člověku najevo, že nám není příliš příjemné s ním mluvit, pracovat s ním či ho potkávat. Jak uvádí Krchová a Víznerová, toto se může projevovat zcela zřejmě, nebo to může být v chování každého z nás odraženo skrytě, například ve zvoleném tónu komunikace, v mimice, změně gestikulace apod. (Krchová, Víznerová 2008 : 8)

Z principu posuzování člověka podle jeho osobních kvalit a schopností, nikoliv podle jeho příslušnosti k určité skupině, vychází zákaz diskriminace, která není jen problémem menšin, ale obětí diskriminace se mohou stát všichni. Diskriminovaný může být jak jedinec, ale i celá skupina.

Dne 21. prosince 1965 byla přijata usnesením Valného shromáždění OSN Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (dále jen Úmluva), která vešla v platnost 4. ledna 1969 tehdy pro Československou socialistickou republiku. Tato Úmluva byla zveřejněna ve Sbírce zákonů pod pořadovým číslem 95/1974 a je v ní ukotvena definice rasové diskriminace (Čl. 1 Úmluvy). „Výraz rasová diskriminace v této Úmluvě znamená jakékoli rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti, rodovém nebo národnostním nebo etnickém původu, jehož cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení uznání, užívání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod na základě rovnosti v politické, hospodářské, sociální nebo kterékoli jiné oblasti veřejného života.“ (Šišková 2001. : 34)

Následuje další definice, kterou určila Evropská unie ve směrnici rady 2000/43/EC ze dne 29. června 2000, v níž je definována zásada rovného zacházení s osobami, a to bez ohledu na etnický nebo rasový původ.

Pojem diskriminace

1. „Pro účely této směrnice bude zásada rovného zacházení znamenat, že nebude existovat žádná přímá nebo nepřímá diskriminace z důvodu rasového nebo etnického původu.
2. Pro účely odstavce 1:
 - a) se bude mít za to, že došlo k přímé diskriminaci tehdy, když bude s jednou osobou zacházeno méně příznivě, než je, bylo nebo by bylo zacházeno s jinou osobou ve srovnatelné situaci z důvodu rasového nebo etnického původu;
 - b) se bude mít za to, že došlo k nepřímé diskriminaci tehdy, když by zdánlivá neutrální ustanovení, kritérium nebo postup určitým způsobem znevýhodnil osoby určitého rasového nebo etnického původu v porovnání s jinými osobami, pokud není dané ustanovení, kritérium nebo postup objektivně opodstatněn legitimním cílem a prostředky pro dosažení tohoto cíle jsou patřičné a potřebné.
3. Obtěžování bude považováno za diskriminaci ve smyslu odstavce 1 tehdy, když dojde k nežádanému jednání týkajícímu se rasového nebo etnického původu za účelem nebo s následkem snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, potupného, ponižujícího nebo urážejícího prostředí. V této souvislosti může být pojem obtěžování definován v souladu s národními zákony a postupy členských států.
4. Pokyn diskriminovat osoby z důvodu rasového nebo etnického původu bude považován za diskriminaci ve smyslu odstavce 1.“ (Článek 2 Směrnice Rady 2000/43/ES)⁵⁷

⁵⁷ Směrnice Rady 2000/43/ES z 29. června 2000 se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, [on-line], [cit. 15. února 2010]. Dostupné z: <http://translate.google.cz/translate?hl=cs&langpair=en%7Ccs&u=http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do%3Furi%3DCELEX:32000L0043:en:HTML>

6.1 Diskriminace přímá a nepřímá

Diskriminace se může projevit v různých formách. „Přímou diskriminací se rozumí jednání, kdy je s určitou osobou na základě určitého diskriminačního důvodu zacházeno méně příznivě (tedy nerovně) než s jinou osobou ve stejné nebo srovnatelné situaci. Nepřímá diskriminace je jednání, kdy zdánlivě neutrální rozhodnutí znevýhodňuje či zvýhodňuje jednoho člověka vůči jinému na základě vymezených diskriminačních důvodů. Za nepřímou diskriminaci se nepovažuje, pokud zdánlivě neutrální rozhodnutí, rozlišování nebo postup jsou objektivně odůvodněny cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné.“ (Věz a nediskriminuj! 2007 : 41 - 44)⁵⁸

6.2 Příčiny diskriminace

Jednání, které směřuje k diskriminaci, má své počátky již v rodinném prostředí, v němž vyrůstáme, ve vzdělávacím systému a rovněž vychází ze situací, ve kterých se každý den ocitáme. V neposlední řadě má na nás vliv i naše blízké okolí, stereotypní naladění společnosti a taktéž i působení médií.

Krchová a Víznerová se snažily nalézt odpověď na otázku, proč nebo z jakého důvodu může dojít k tomu, že je člověk diskriminován? V podstatě se jedná o důvody, jejichž atributy jsou vrozené anebo získané. Jsou to tedy etnický původ nebo rasa, národnost, věk, pohlaví, sexuální orientace, zdravotní stav, náboženství nebo víra, politická příslušnost a jiné. (Krchová, Víznerová 2008 : 9) S chováním, jež vede k diskriminaci, se můžeme ocitnout v různých životních situacích, a to například při hledání zaměstnání, v zaměstnání samotném, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, v přístupu k zdravotní péči, vzdělání, v oblasti sociálního zabezpečení, v přístupu ke zboží a službám, bydlení či v přístupu k politické participaci.

Diskriminace, jejíž hlavní příčinou je pohlaví, odkrývá různé formy znevýhodňování jak žen, tak i mužů, především zamezení přístupu ke zdrojům,

⁵⁸ Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, Člověk v tísni, o. p. s. *Věz a nediskriminuj!*, [on-line], [cit. 15. ledna 2011]. Dostupné z: <http://www.forint.cz/dokumenty/vez-a-nediskriminuj.pdf>

možnostem a příležitostem na základě pohlaví bez toho, aby se přihlédlo k individuálním schopnostem a osobnostnímu potenciálu. Vyskytuje se ve všech sférách a oblastech lidské činnosti, např. ekonomické, právní, rodinné, sociální, kulturní atd. Častým příkladem přímé diskriminace na základě pohlaví je nerovnost, a to především v odměňování mužů a žen v zaměstnání. V této oblasti se nepřímá diskriminace prokazuje s velkými obtížemi. Velmi často také dochází k situacím, kde se zákon, politika či praxe zdánlivě jeví jako neutrální, ale ve výsledku mají na jedno či druhé pohlaví negativní dopad.

6.3 Právní rámec

Řada mezinárodních úmluv, kterými je Česká republika vázána, upravuje ochranu před diskriminací, např. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech; Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace; Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech; Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen; Úmluva o právech dítěte; Úmluva o ochraně lidských práv a svobod přijatá Radou Evropy; Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin; Úmluva č. 100 o stejném odměňování pracujících mužů a žen za práci stejné hodnoty; Úmluva č. 111 o diskriminaci v zaměstnání a povolání přijatá Mezinárodní organizací práce (MOP).

Zákaz týkající se diskriminace plyne z článku 7 Všeobecné deklarace lidských práv a stanovuje rovnost před zákonem a právo na ochranu před diskriminací, a to z jakéhokoli důvodu. (OSN. Všeobecná deklarace lidských práv 1948)⁵⁹ Organizace spojených národů má rovněž úmluvy, které obsahují ustanovení, jež zakazují diskriminaci, a to včetně diskriminace založené na rase, barvě pleti, rodovém, etnickém nebo národnostním původu.

Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (dále jen Úmluva), pod pojmem rasová diskriminace řadí „jakékoliv rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti, rodovém nebo na

⁵⁹ OSN. *Všeobecná deklarace lidských práv*, [on-line], [17. ledna 2011]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

národnostním nebo etnickém původu, jehož cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení uznání, užívání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod na základě rovnosti v politické, hospodářské, sociální, kulturní nebo v kterékoliv jiné oblasti veřejného života“.

(Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace)⁶⁰ Smluvní strany se v Úmluvě váží k zákazu a odstranění rasové diskriminace a také k tomu, aby byla zajištěna účinná ochrana pro oběti jednání, jež splňují znaky dle Úmluvy, a to prostřednictvím vnitrostátních soudů či jiných orgánů, což je uvedeno v čl. 2 a čl. 5. Úmluva je postavena na vlastním mechanismu kontroly plnění závazků smluvních stran, kdy je tímto úkolem pověřen Výbor pro odstranění rasové diskriminace, jehož posláním je předkládat zprávy smluvních stran o soudních, zákonodárných a jiných opatřeních k provedení Úmluvy.

V Mezinárodním paktu o občanských a politických právech č. 120/1976 (dále jen Pakt) je ukotven závazek státu, jehož posláním je zajistit přístup k právům zaručeným Paktem, a to bez jakéhokoliv rozlišování, a právo na účinnou ochranu v případech, kdy dojde k jejich porušování, což je zajištěné právními, správními anebo zákonodárnými orgány, případně jiným orgánem. Dále pakt zaručuje rovnost před zákonem a právo na stejnou ochranu před diskriminací z jakýchkoliv důvodů, např. i z důvodu barvy pleti a rasy (čl. 26). (OSN. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech)⁶¹ Výbor pro lidská práva je kontrolním orgánem Paktu a jeho úkolem je posuzovat periodické zprávy smluvních stran o opatřeních k zajištění plnění závazků, které vyplývají z Paktu.

Podle Víznerové je v současnosti obrana proti diskriminaci velice roztržena a nekomplexní a v mnoha oblastech neodpovídá požadavkům EU, která měla zásadní vliv na podobu českého antidiskriminačního práva po vstupu ČR do EU. Mnoho zákonů obsahuje antidiskriminační úpravu, tudíž její nejednotnost v rozsahu zajištění rovného zacházení a ochranou před diskriminací směřuje k rozdílnosti formulování v zákonech, protože v jednotlivých situacích, a tedy i pro různé situace, je formulování odlišné. Taktéž je odlišně v jednotlivých zákonech stanovený i rozsah nároků, kterých se oběti diskriminace můžou domáhat. (Krchová, Víznerová 2008 : 8)

⁶⁰ Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, 95/1974 Sb.

⁶¹ OSN. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*, [on-line]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rfp/dokumenty/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politicky-pravech-a-mezinarodni-pakt-o-hospodarskych--socialnich-a-kulturnich-pravech-19852/>

Zákaz diskriminace, který je dán obecně, nalezneme na nejvyšším místě hierarchického uspořádání pyramidy právního řádu, a to v čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jež zaručuje základní práva a svobody všem, a to bez rozdílu pohlaví, barvy pleti, rasy, jazyka, víry a náboženství, národního nebo sociálního původu, politického či jiného smýšlení, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu či jiného postavení. (Zákon č. 2/1993. Listina základních práv a svobod, Hlava první, článek 3 odst. 1) Nejlépe a nejobsažněji je ochrana před diskriminací uvedena v pracovním právu, a to v zákoníku práce, zákoně o vojácích z povolání, služebním zákoně, zákoně o zaměstnanosti, zákoně o platu a zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Směrnice EU i mezinárodní úmluvy o lidských právech a základních svobodách dávají možnost vykonávat tzv. pozitivní opatření, avšak v českém právním řádu nejsou nijak podrobněji upravena. Dle směrnic EU má Česká republika povinnost pověřit určitý subjekt podporou rovného zacházení, ale v platném právním řádu bohužel není žádná taková instituce, jež by dokázala efektivně zajistit rovné zacházení a boj s diskriminací, a to v souladu se směrnicemi EU. Lhůta pro splnění povinnosti zavést antidiskriminační směrnice EU do právního řádu skončila s koncem roku 2006, v roce 2008 prošel antidiskriminační zákon⁶² Poslaneckou sněmovnou a poté Senátem.

6.4 Shrnutí kapitoly

I přesto, že je právní ochrana v oblasti diskriminace široká, nedokážeme zabránit tomu, aby k diskriminaci nedocházelo, a to nejen ze strany veřejnosti, ale také například ze strany zástupců a zástupkyň veřejné správy, na což upozornila Evropská kontaktní skupina v České republice ve svém výzkumu v roce 2008,⁶³ což je velmi závažný zjištění. Kdyby se každý z nás zamyslel sám nad sebou, zda se nechová k určitému jedinci či skupině diskriminačně, určitě bychom tomuto problému mohli předcházet,

⁶² Zákon č. 198/2009 Sb. ze dne 23. dubna 2008, o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

⁶³ Výzkum provedený Evropskou kontaktní skupinou v České republice, pod názvem Příležitosti a bariéry integrace azylantů a azylantek do české společnosti z pohledu žen a mužů, byl zveřejněn na webových stránkách [migraceonline.cz](http://www.migraceonline.cz) (dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2134832>).

protože vytváření předsudků k někomu, aniž bychom ho znali, určitě nevede k pozitivním vztahům ve společnosti. V dnešní době, kdy informovanost je poměrně snadná, a to především díky dostupnosti internetu, by si každý mohl vyhledat mnohem více informací o azylantech, zjistit něco o jejich kultuře a hlavně pochopit důvody, které je vedly k tomu, aby odešli ze své rodné země. Důležité je však chtít. Více bychom porozuměli jejich nelehké životní situaci, ve které se ocitli, na problematiku uprchlictví by byl určitě jiný pohled a hlavně bychom nepřejímali bezmyšlenkovitě názory druhých lidí a vytvořili si vlastní úsudek.

7 UDĚLENÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ ČR

Statut uprchlíka je upravený jednak mezinárodním právem veřejným, ale také i vnitrostátně, tudíž nejsou státními občany ČR s právy a povinnostmi, ale jejich postavení je mnohem pevnější než postavení cizinců. Je tomu tak zejména z důvodu nemožnosti vyhoštění a mají rovněž mnohem lepší přístup k zaměstnání atp.

Zajímalo mne, za jakých podmínek a po jak dlouhém pobytu na území ČR může uprchlík zažádat o státní občanství ČR, protože udělení státního občanství je vlastně úspěšným završením integračního procesu. Odpověď jsem našla v zákoně č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky ve znění pozdějších úprav a v zákoně č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů.

7.1 *Usnadnění nabytí státního občanství*

Mezinárodní právo vč. Úmluvy o právním postavení uprchlíků zavazuje smluvní státy k tomu, aby uprchlíkům usnadňovaly proces nabytí státního občanství, a to např. snížením správních poplatků, méně přísnými jazykovými kritérii nebo také zkrácením doby požadovaného pobytu. O těchto úlevách je nejen nutné mluvit, ale především je efektivně uplatňovat také v praxi.

„V roce 2007 představilo Ministerstvo vnitra ČR návrh věcného záměru nového zákona o státním občanství. UNHCR nový návrh v mnoha ohledech vítá, zejména upuštění od koncepce jediného státního občanství a usnadnění nabytí občanství pro druhou generaci cizinců. Zároveň UNHCR upozorňuje, že by nový zákon měl náležitě zohlednit mimořádnou situaci uprchlíků a osob bez státní příslušnosti. Také třeba tím, že od nich některé obecně stanovené podmínky nebude vyžadovat (ať už doklady, které by vyžadovaly kontakt žadatele s úřady země původu, nebo při prokazování žadatelovy finanční nezávislosti).“ (UNHCR. Miklušáková 2008)⁶⁴

⁶⁴Miklušáková, M. *Integrace uprchlíků*, [on-line], [cit. 10. března 2011]. Dostupné z: <http://www.unhcr.cz/ochrana/?cid=488>

7.2 Způsoby udělení státního občanství

Státní občanství ČR můžeme získat následujícími způsoby, a to narozením,⁶⁵ osvojením,⁶⁶ nalezením na území ČR, určením otcovství, udělením⁶⁷ a prohlášením.⁶⁸

Imigrant může získat státní občanství ČR po 10 letech nepřetržitého pobytu na tomto území⁶⁹ a následně po 5 letech trvalého pobytu. Desetiletá podmínka trvalého pobytu se ovšem netýká azylantů, kteří si mohou o státní občanství ČR zažádat po 5 letech. Tento dlouhotrvající proces získání státního občanství ČR je pro žadatele, kteří získali trvalý pobyt na základě dlouhodobého pobytu, určitě nesnadnou a nelehkou záležitostí. Cizincům, jimž byl udělen trvalý pobyt za účelem sloučení rodiny, usnadňuje získání občanství, poněvadž si o něj mohou zažádat bez podmínky pobytu předchozích deseti let.

Pokud azylant získá státní občanství ČR, vzniká v tomto okamžiku základní vztah mezi jím a Českou republikou, který je založen na právech, ale také povinnostech, jedná se např. o volební právo, právo být volen nebo též o brannou povinnost. Důležité je taktéž uvědomění si, že jakožto státní občan ČR nesmím být nucený(á) k tomu, abych opustil(a) Českou republiku.

⁶⁵ Alespoň jeden z rodičů je státním občanem ČR nebo má uveden trvalý pobyt na území ČR a dítě se narodí na našem území, pokud jsou rodiče za daných okolností osobami bez státního občanství

⁶⁶ Alespoň jeden z osvojitelů dítěte musí být občanem ČR

⁶⁷ Žádající osoba o státní občanství musí zároveň splňovat následující podmínky:

- a) „ má na území ČR ke dni podání žádosti nejméně po dobu pěti let povolen trvalý pobyt a po tuto dobu se zde převážně zdržuje,
- b) prokáže, že nabytím státního občanství ČR pozbude dosavadní státní občanství nebo prokáže, že pozbyla dosavadní státní občanství, nejde-li o bezdomovce nebo osobu s příznáním postavením uprchlíka na území ČR,
- c) nebyla v posledních pěti letech pravomocně odsouzena pro)myslný trestný čin,
- d) prokáže znalost českého jazyka
- e) plní povinnosti vyplývající z ustanovení zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt a vstup cizinců na území ČR (Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů), povinnosti vyplývající ze zvláštních předpisů upravujících veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení, důchodové pojištění, daně, odvody a poplatky.“ (§ 7 zákona č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky)

⁶⁸ Fyzická osoba, jež byla k 31.12.1992 státním občanem České a Slovenské federativní republiky, ale neměla žádné státní občanství, si může zvolit státní občanství ČR prohlášením.

⁶⁹ Což je předpoklad k tomu, aby získal trvalý pobyt. Ten je možné rovněž dosáhnout i účelově a to především kvůli sloučení rodiny, důvodů zahraničněpolitického zájmu ČR nebo také z humanitárních důvodů.

8 PŘÍČINY MOŽNÝCH NEDOROZUMĚNÍ VE SPOLEČNOSTI

Česká společnost si mnohdy neuvědomuje, že některé z minorit, které pobývají na území ČR, se ve vnějších znacích od nás příliš neodlišují, a faktem je, že česká majorita se mnohdy chová odlišně než minorita. Jak uvádí Šišková, velmi výrazně na to narážíme ve chvílích, kdy si nerozumíme, poněvadž náš styl komunikování naráží na jiný styl komunikování minority. (Šišková 2001 : 13) Česká společnost se hněvá, protože menšiny se nepřizpůsobily našim zvyklostem a chovají se podle svého a z toho pramení mylné tvrzení, že nám přináší problémy. Avšak zkusme se nad tímto problémem zamyslet a položit si otázku, zda minorita může vždy za to, že se schválně chová jinak než podle našich představ a úmyslně nám způsobuje nepříjemnosti? Chování nemůžeme omezovat pouze na komunikaci, avšak právě ona tvoří obzvláště velké nebezpečí možného nedorozumění. Doležal, Kraus a Průcha se ve své práci zabývají jazykovou komunikací, a pokud na komunikaci nahlížíme z pohledu lingvistiky, lze ji identifikovat jako přijímání a vysílání vzkazů. (Doležal, Kraus, Průcha 1966)⁷⁰ Miroslav Piňos konstatuje, že v komunikaci jako takové může nastat mnoho situací, kde můžeme chybovat. V okamžiku, kdy se ten, kdo mluví, dostatečně nevyjádří a nevysvětlí, co měl na mysli, nebo použije ve svém sdělení nevhodná gesta a slova, ten, kdo mu naslouchá, nepochopí vzkaz správně. Taktéž může nastat situace, kdy mluvící jasně a přesně formuluje své sdělení, avšak naslouchající bude nepozorný a může si z tohoto roztěkaného naslouchání vyvodit unáhlené a předčasné závěry a dojde ke zkreslení významu slov, z čehož vyplývá, že obsah naslouchající pochopí úplně špatně. (Piňos, M. *Komunikace mezi lidmi*)⁷¹ Následkem tohoto může být způsobena neadekvátní reakce a obrovské nedorozumění, které se popřípadě může vyhrotit až ke konfliktu, což harmonickému soužití majoritní a minoritní společnosti rozhodně neprospěje. Ba naopak může soužití výrazně narušit.

Kdybychom měli všichni identickou minulost, kulturu, tradice, zvyky a také zkušenosti, což je ale nereálné, byl by průběh komunikace o dost snadnější. Každý má

⁷⁰ Doležal, Kraus, Průcha. Kybernetika číslo 5, Ročník 2/1966. *K modelům jazykové komunikace*, [on-line], [5. února 2011]. Dostupné z: <http://www.kybernetika.cz/content/1966/5/448/paper.pdf>

⁷¹ Piňos, M. *Komunikace mezi lidmi*, [on-line], [5. února 2011]. Dostupné z: <http://www.pinos.cz/text01.html>

svůj původ z různých, odlišných míst, každá společnost se vyznačuje svou kulturou, taktéž etnický původ je rozdílný a neopomenutelné jsou i odlišné zkušenosti, přání a představy a samozřejmě i naše očekávání. Proto nemohou být naše reakce na dané situace stejné a jedním z důvodů je i to, že mnohdy nedokážeme být empatičtí v komunikaci s ostatními.

Mnozí odborníci na oblast komunikace upozornili na několik faktorů, jež brání v porozumění. Profesor Dean Barnlund, který působí na Státní univerzitě v San Francisku, vymezil čtyři významné faktory, které mají vliv na komunikaci:

- hodnoty
- vnímání
- předpojatost
- komunikační styl

Šišková tvrdí, že uvedené faktory jsou nedílnou součástí komunikace, a tím ji značně znesnadňují, protože v případech, kdy bude komunikace mezi dvěma jedinci probíhat shodně nebo alespoň podobně ve všech čtyřech oblastech, tito jedinci si budou rozumět. Avšak bude-li tomu naopak, komunikace bude probíhat obtížně, pokud se dva jedinci budou rozcházet ve více než v jednom z těchto uvedených faktorů. (Šišková 2001 : 14)

8.1 Hodnoty

Hodnoty, jež považujeme za své, jsou nedílnou součástí každodenního života. Učíme se je přijímat již od útlého dětského věku, a to v rámci socializačního procesu. Zjednodušeně můžeme říci, že hodnoty jsou v podstatě názory našich rodičů, prarodičů a všech našich blízkých, ale také celé společnosti, kterých si vážíme. Jejich cílem je ukázat, co je a není správné a důležité, co je pravda a co lež, jaká je naše kultura, tradice, zvyky a samozřejmě nesmíme opomenout ani společnost a náboženství. Všechny tyto názory tvoří jakýsi systém, který určuje kritéria, dle kterých žijeme. Barnlund ve svém díle *Communication in a Global Village* poukazuje na to, že pokud tyto hodnoty nedodržíme a nějakým způsobem je porušíme, následují sankce. Na základě odlišného hodnotového vzorce chování dochází mezi lidmi k těm nejsložitějším

konfliktům. Je tomu tak proto, že naše jednání s někým, jehož hodnoty jsou velice odlišné od našich, způsobuje obtížnou situaci a nemůžeme se dohodnout. (Barnlund. *Communication in a Global Village*)⁷² Mnohdy se též stává, že v hodnotách druhého vidíme hrozbu pro náš život nebo nám nejbližší okolí, často jsou ovšem vsugerované a probudí v nás hodně silné emotivní reakce. Komunikace v těchto případech je potom velice obtížná a složitá.

Historie a životní podmínky, které provázely národnostní minority či etnické skupiny cizinců a migrantů, a také i jejich hodnoty, tradice, zvyky a zkušenosti se mohou lišit od hodnot, jež zastává česká majorita, což vystihla také Šišková. (Šišková 2001 : 15) Pokud dvě skupiny s různými vzorci v chování žijí vedle sebe, odlišný systém hodnot se stane příčinou, která vyústí v komplikované soužití lidí. Málokdo se ovšem zamyslí a uvažuje nad odlišnými hodnotami, které stojí ve stínu odlišných projevů. Neustále se poukazuje jen na to, že menšina se má přizpůsobovat většině, ale může se menšina tak snadno vzdát svých hodnot? Nezavádí to českou majoritu do diskriminačních vod? V této oblasti existují mnohá rizika. Pokud minorita přijme hodnoty nové, v podstatě to znamená, že se vzdá svých původních, ale čím je nahradí? Nestane se, že ztratí svou původní identitu a bude potom vůbec někam patřit a nalezne své místo ve společnosti?

8.2 *Vnímání*

Tento faktor, který také významně ovlivňuje komunikaci, především poukazuje na potřebu vidět at' už věc, situaci, zážitek, obrázek nebo akci z více úhlů, tzn. úplně odlišně a rozdílně. Šišková ve své knize konstatuje, že na světě je mnoho „pravd“, každý náš pohled je určitě jedinečný, ale to však neznamená, že je jediný, a to souvisí s vnímáním čehokoli, co nás obklopuje. Na naše vnímání mají velký vliv zkušenosti, také nám dostupné informace a hodnotový systém, který si přebíráme z okolí a v neposlední řadě také atmosféra situace, v níž jsme už některé totožné jevy zažili. (Šišková 2001 : 18) Mnohdy si to ani neuvědomíme a myslíme si, že zrovna to naše vidění je jediné a správné, a v žádném případě si nedokážeme představit, že vidění

⁷² Barnlund, D. *Communication in a Global Village*, [on-line], [21. února 2011]. Dostupné z: <http://www.lcc.gatech.edu/~herrington/classes/4406f2000/barnlund.html>

druhého člověka je úplně jiné, což zachycuje ve svém díle Hayesová. Velmi často se stane, že odsoudíme toho druhého, a to jen proto, že věci nevidí stejně jako my, a usoudíme, že jeho chování nebo vidění je „nenormální“. Je ovšem pouze trochu jiné, a to především kvůli tomu, že je postaveno na jiných zkušenostech, osobních zážitcích, psychických dispozicích jedince, odlišných informací apod. (Hayesová 2009 : 72) Každý člověk vidí momentální situaci odlišně, a abychom předcházeli konfliktům nebo nedorozuměním, je důležité a nutné si o věcech dlouho povídat, vyjasnit si je, ale také na ně nahlížet z pohledu našeho partnera. Rychlé a předčasné zhodnocení a odsouzení, nebo nesmlouvavý požadavek, aby se ten druhý přizpůsobil, v žádném případě nevede k pozitivnímu řešení situace, ba naopak.

8.3 Předsudky

„Předpojatosti až předsudky jsou jakýmsi „natočením“ osobnosti ke stylu efektivní či neefektivní komunikace. Předpojatost vyplývá z hodnotových vzorců chování, tradic, zkušeností, informací (resp. dezinformací) a ze sociální percepce. Vede nás k takovým závěrům a interpretacím, které jsou akceptovány jako pravdivé bez jakýchkoli důkazů.“ (Šišková 2001. : 17) Naše představy o lidech bývají většinou ovlivňovány hodnotami, informacemi a zkušenostmi s podobnými jedinci. Posléze si vyvodíme závěry na základě věcí, kterým věříme nebo je očekáváme, avšak vůbec nevnímáme fakt, že díky tomuto faktoru často nedáme tomu druhému vůbec žádnou šanci, a tím mu častokrát ubližujeme.

Široký okruh lidí, jenž často společně sdílí tyto předsudky, si mnohdy neuvědomuje, že to jsou jen generalizované představy a informace a takto se utvářejí stereotypy. V dnešním složitém světě, který je plný dějů a informací, nám generalizace často pomáhá a někdy aspoň neškodí. Pokud řekneme, že Japonci rádi jedí sushi, Francouzi mají báječné víno a Belgičané jsou pyšní na čokoládu, rozhodně tím nikomu neublížíme. Generalizace, jak uvádí Šišková, je na obtíž až v případech, pokud někoho začnu hodnotit na základě jednoho rysu, např. oblečení, barvy kůže, momentálního chování atp. a začne ubližovat tehdy, když odsoudím druhého za příslušnost k určité skupině a dokonce ho považuji za méněcennou osobu. (Šišková 2001 : 18)

Byť je generalizace velice nebezpečným jevem, mnohým podává velice rychlý náhled na svět, a právě proto se používá v komunikaci odjakživa. Jelikož předsudky a stereotypy často nevědomě uplatňujeme, tento činitel může způsobit velkou zábranu mezi jedinci, kteří žijí vedle sebe. Bránit se před tímto faktem je možné jen tehdy, budeme-li vycházet pouze z kvalitních a podložených informací a také řady pozitivních příkladů, jež nebudou narušovat generalizovaný model a budou nás vést k upřesnění a rozlišení.

8.4 Komunikační styl

Peloušek ve svém díle konstatuje, že projev člověka ovlivňuje asi ze 7 % verbální komunikace, tedy slova, 38 % hlas, jakým tónem, hlasitostí a způsobem je informace sdělena a asi 55 % neverbální komunikace, řeč těla. Lidé jsou našimi posluchači, kteří celou situaci vnímají pomocí mnoha smyslů. Působí na ně přesvědčivost, upřímnost, tón hlasu, celkové držení těla, přesvědčivost očí, obličej a celého těla, pohyby a energie, kterou při projevu vyzařujeme. (Peloušek 2009. Účinná komunikace pro všechny)⁷³

Každý z nás má odlišný komunikační styl a styl každého individua podporují a rozvíjí tradice a kulturní zvyklosti skupiny obyvatel, ve kterých jedinec vyrůstal, a jsou mu blízké. V USA, Japonsku či Čechách je jiný pozdrav, v arabském světě lidé čtou písmo zprava, kdežto v naší republice je tomu naopak, tedy zleva doprava, a určitě bychom našli i další odlišnosti, např. v přijímání přátel, řešení konfliktů, gesta souhlasu apod. Styly v komunikaci etnik jsou velmi odlišné od stylu příslušníka majority. Je to především z důvodů utváření v jiných podmínkách, vycházely z úplně jiných tradic, než jsou české tradice a zvyky. V komunikaci jde v první řadě o to pochopit výroky a chování toho druhého, ne o vzájemné přesvědčování nebo o odsouzení druhého člověka.

⁷³ Peloušek, Z. *Účinná komunikace pro všechny*, [on-line], [12. února 2011]. Dostupné z: <http://www.zdenekpelousek.cz/neverbalni-komunikace.html>

8.5 *Shrnutí kapitoly*

Tato kapitola je jakýmsi teoretickým receptem, jak předcházet možným nedorozuměním ve společnosti. Základem dobré komunikace nejen mezi majoritou a minoritou, ale komunikace mezi lidmi obecně, je umět naslouchat tomu druhému a snažit se co nejvíce vcítit do jeho pocitů, umět zkušenosti nejen získávat, ale také je využívat a poučit se z případných chyb, kterých se dopustíme. Důležité je také umět nahlédnout na situaci i z jiného úhlu, protože tehdy můžeme pochopit všechny souvislosti v chování menšiny, protože co národ, to jiný komunikační styl, což plyne z odlišné minulosti, kultury, zvyků a tradic. Pokud pochopíme, že každý jedinec má jiné hodnoty, vnímání, předsudky a komunikační styl, a budeme na tyto faktory brát ohled, zaručeně dosáhneme harmonického soužití majority s minoritou a nebude docházet mnohdy k úplně k zbytečným a neopodstatněným konfliktům, které vycházejí z nepochopení anebo utvořených negativních předsudků.

9 NÁZORY ČESKÉ VEŘEJNOSTI NA UPRCHLÍKY

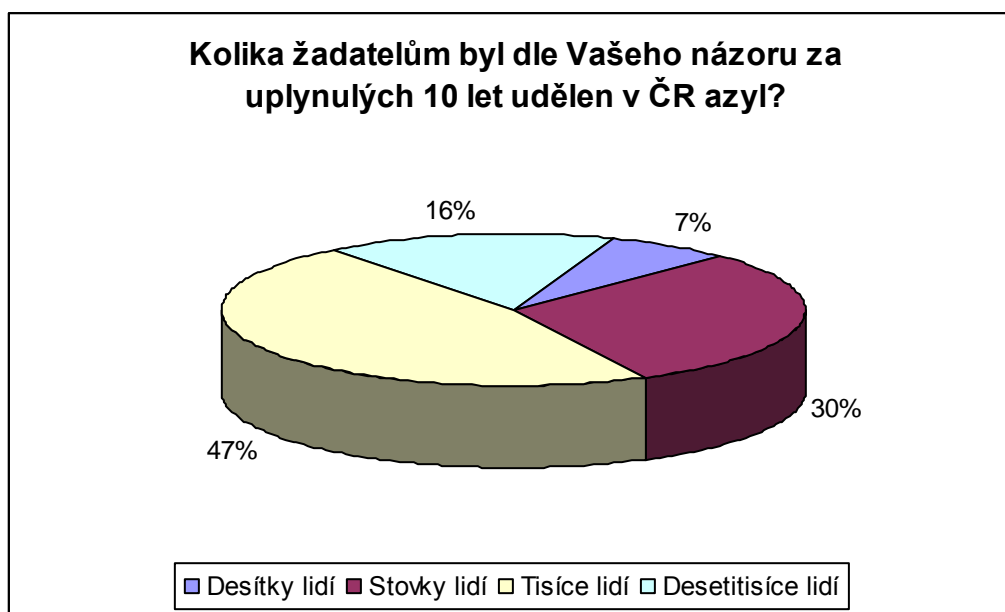
Sociologické výzkumy veřejného mínění v 90. letech 20. století, kde cílovou skupinou dotazovaných byla naše většinová česká společnost, ukázaly ve srovnání s jinými zeměmi velmi vysoké negativní postoje vůči odlišným národnostem nebo etnickým skupinám. Až 85 % naší populace tyto negativní postoje přiznávalo. Avšak vlivem většího otevření se České republiky „světu“, a to především díky turistice, médiím, která mají velkou váhu na ovlivňování postojů a názorů veřejnosti a věnují pozornost této problematice, zahraničnímu studiu a do značné míry i vlivem stáží našich odborníků v cizině nebo cizích v České republice, se tyto velmi negativní postoje částečně zlepšily a jejich počet se snížil. Faktem však i nadále zůstává, že obyvatelstvo naší země má stále ještě značně kritické stanovisko vůči odlišným národnostem nebo etnickým skupinám.

„Zároveň zde stále existuje řada extremisticky zaměřených a nacionalisticky laděných skupin obyvatel, zejména mládeže, která není ani výchovou, ani vzděláním, ani vzory našich politiků připravena na přijímání jakékoli odlišnosti od „české normy“ jinak než s obavami či se zakořeněným strachem z neznámého, tj. s xenofobním postojem.“ (Šišková 2008 : 9) Příčinou vzniku tohoto strachu je především nedostatek objektivních informací a generalizace zpráv o všem, co není „naše“ a co nás zdánlivě ohrožuje, nebo by mohlo ohrožovat, čímž v důsledku dochází ke stereotypům, které jsou zdrojem rostoucí xenofobie a rasismu. Úkolem každého z nás je objasnit tyto vzniklé stereotypy a předsudky, vysvětlit a předat informace dalším generacím, aby věděly, jak vznikají a jak dokáží být velmi nebezpečné. Neotácejme se zády k tomuto úkolu, protože jen tak dosáhneme harmonického soužití majority s minoritou, odstraníme předsudky a nebudeme se dívat na „ty jiné“ skrz prsty.

9.1 Výzkumy týkající se názorů české veřejnosti na uprchlíky⁷⁴

Společnost STEM, s. r. o. uskutečnila pro českou kancelář UNHCR výzkum, který byl zaměřen na názory české veřejnosti na uprchlíky a proběhl v prosinci 2001. Respondenti poměrně dobře určili počet osob, kterým byl udělen azyl. Podle výsledků výzkumu zhruba polovina respondentů soudila, že počet udělených azylů za posledních deset let byl v řádech tisíců. Značná část respondentů se domnívala, že šlo o stovky či dokonce desítky lidí, viz Graf č. 4. Zdá se, že čeští občané tehdy měli realistickou představu o tom, kolika osobám byl azyl udělen, a uvědomili si rozdílné okolnosti životní situace azylantů a zahraničních dělníků.⁷⁵

Graf č. 4

Zdroj: STEM, Trendy 2001/12, [on-line], [cit. 1. března 2011]. Dostupné z: http://www.unhcr.cz/dokumenty/vyzkum_04.pdf

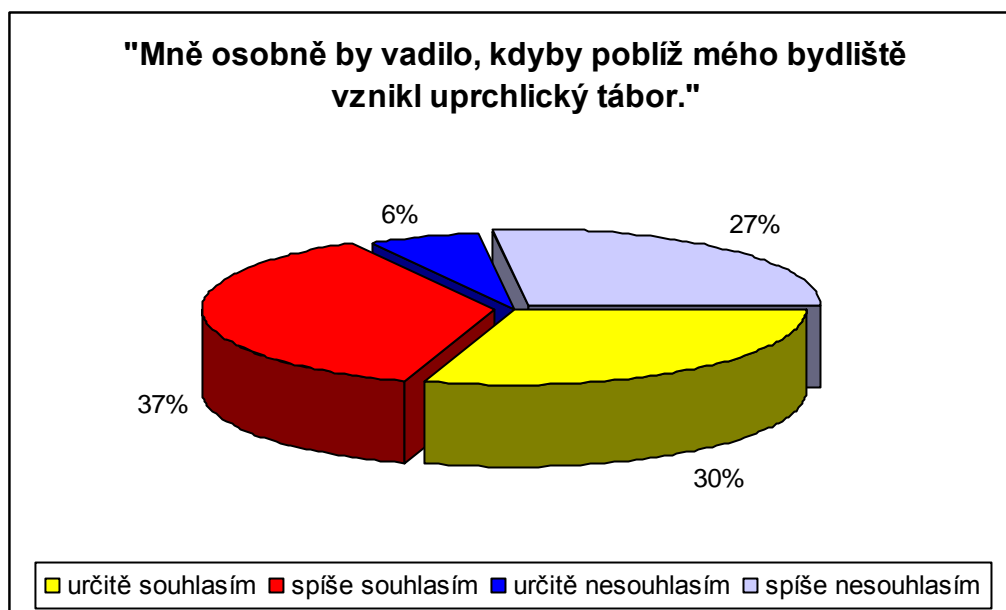
⁷⁴ Pokud není uvedeno jinak, dostupné z: http://www.unhcr.cz/dokumenty/vyzkum_04.pdf

⁷⁵ Zejména desetitisícové počty ukrajinských dělníků

Hypoteticky vzato nabízí ČR několik možností, jak naložit s žadateli o azyl, a to od zcela nemilosrdných až po naopak velmi vstřícné. Výsledky výzkumu ukázaly, že nejbližší byli dotázaným oportunistická řešení, tzn. uprchlíkům pomoci, ale jen tak, aby česká veřejnost nebyla příliš obtěžována (81 %). Pro liberální azylovou politiku, tedy možnost trvalého usazení a případně udělení českého občanství, byla významná část respondentů, zhruba polovina (48 %). Naprostá většina českých občanů výslovně zavrhl možnost odmítnutí žadatelů o azyl a jejich deportaci (84 %). Krajně nevraživý postoj k uprchlíkům, podle něhož by měli být odesláni uprchlíci v každém případě zpět do své země, podpořil z 1 557 dotázaných pouze jediný respondent.

Z výsledků výzkumu plyne, že veřejnost se staví k uprchlíkům a žadatelům o mezinárodní ochranu s opatrností. Sice by upřednostnili to, aby uprchlíci Českou republiku opustili, ale zároveň jsou proti tomu, aby byli vyháněni, a považují za správné, aby jim naše země poskytla pomoc. Tento obecně vstřícný, ale zdrženlivý přístup, stojí v kontrastu s výraznou neochotnou snášet uprchlíky ve své blízkosti, což se projevuje zejména při zřizování uprchlických táborů v České republice. Výsledky výzkumu byly v souladu s touto zkušeností. Více než dvěma třetinám dotázaných by vadilo, kdyby v blízkosti jejich bydliště vznikl uprchlický tábor, viz Graf č. 5.

Graf č. 5

Co se týče představy, nakolik se mají uprchlíci přizpůsobit místním zvyklostem a do jaké míry si mohou zachovat své zvyky, projevila se zde velká rozporuplnost. Naprostá většina respondentů (94 %) mínila, že uprchlíci by se měli co nejvíce přizpůsobit našim zvyklostem, ale na druhou stranu se většina (67 %) vyslovila také pro možnost zachování si vlastních tradic a zvyklostí. Více jak dvě třetiny dotazovaných souhlasily s oběma nabízenými možnostmi. Protiřečení v názorech dotazovaných není v průzkumech veřejného mínění vůbec žádnou výjimkou. Nesourodá stanoviska signalizují, že dotazovaným je záležitost vzdálena, vůbec je nezajímá, netýká se jich, a proto na ni nemají jasný a pevný názor.

Další oblastí výzkumu agentury STEM byla míra angažovanosti státu v pomoci uprchlíkům po dobu probíhajícího azylového řízení. Výsledky poukazují na to, že většina respondentů nesouhlasí s tím, aby stát pomáhal uprchlíkům hledat bydlení mimo uprchlický tábor (66 %) a aby jim zajišťoval stravu dle jejich kulturních a religiozních zvyklostí (69 %). S poskytováním ostatních forem pomoci, jako je např. pobyt v uprchlických táborech (62 %), pomoc při vyřizování úředních záležitostí (71 %), kurzy českého jazyka (73 %) nebo pomoc při hledání zaměstnání (60 %), česká veřejnost souhlasí.

Nejen stát, ale i občané se mohou podílet na pomoci směřované uprchlíkům. Až 70 % dotazovaných by byla ochotna věnovat šatstvo, věci do domácnosti apod. Necelá polovina by byla ochotna přispět ve sbírce částkou 200,- Kč a pouhých 16 % by bylo ochotno pracovat jako dobrovolník v organizaci pro pomoc uprchlíkům.

Většina české veřejnosti míní, že práce mezinárodních organizací, které pomáhají uprchlíkům, je velmi užitečná. Přibližně polovina již alespoň někdy o UNHCR slyšela a stejný podíl dotazovaných si myslí, že tato organizace má svou kancelář i v naší republice.

Agentura STEM provedla rovněž pro kancelář UNHCR další šetření, které se týkalo taktéž názorů české veřejnosti na uprchlíky ještě v roce 2002 a 2006. Srovnání poukazuje na fakt, že česká veřejnost má velmi stabilní názory na uprchlíky a žadatele o mezinárodní ochranu. Dotazovaní mají reálné představy o počtech žadajících, ale také o těch, kterým byl azyl udělen. Většina občanů dlouhodobě souhlasí s tím, aby stát zajišťoval uprchlíkům pobyt v uprchlických táborech a poskytl jim pomoc ve zprostředkování styku s institucemi, např. pomoc při jednání s úřady, kurzy češtiny

apod. Častěji než dříve souhlasí lidé s tím, aby stát napomohl při shánění ubytování mimo tábor. Ve stínu této velkorysosti zůstává skutečnost, že mnozí dávají přednost ryze oportunistickému řešení tzn., že v zásadě chtějí uprchlíkům pomoci, ale zároveň tak, aby veřejnost nebo přímo oni sami byli co nejméně zatíženi. Z toho plyne, že by žadatele o azyl přijali jen na čas a po zklidnění situace v jejich zemi by je vrátili zpět, případně by žadatele o mezinárodní ochranu poslali do jiné země, která by je mohla přijmout. Jako v roce 2001 zůstává stejný zdrženlivý přístup vůči uprchlíkům také v neochotě je snášet ve své blízkosti, ať již v uprchlickém táboře nebo přímo ve své rodině, kam by se mohli přiznít nebo přivdat. (UNHCR. Česká veřejnost problémy uprchlíků chápe)⁷⁶

9.2 *Vlastní výzkum*

V únoru letošního roku, jsem se pokusila provést vlastní výzkum zabývající se stejnou problematikou, která byla zkoumána již v předchozích letech, abych mohla případné změny v názorech porovnat. Zvolila jsem techniku dotazování formou dotazníků. Pokusila jsem se zachytit současné trendy v názorech české veřejnosti na uprchlíky v České republice na vzorku 72 respondentů (42 žen a 30 mužů) starších 18 let. Jedná se tedy o kvantitativní výzkum, pro jehož realizaci jsem použila kvótní výběr, konkrétně techniku snowball technique, kdy jsem dotazníky rozdala studentům na Jihočeské univerzitě a poté jsem je rozšířila do svého nejbližšího okolí. S ohledem na bakalářskou práci jsem si vědoma, že vzorek není úplně reprezentativní, ale slouží pouze pro ilustrativní účely jako doplnění bakalářské práce. Textové, tabulkové a grafové výstupy jsem prováděla v textovém editoru Microsoft Word a Microsoft Excel for Windows 2003.

⁷⁶ UNHCR. Česká veřejnost problémy uprchlíků chápe, [1. března 2011]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1239>

9.2.1 Vstupní hypotézy

Obecně lze říci, že lidé s vyšším vzděláním budou vůči uprchlíkům a žadatelům o mezinárodní ochranu mnohem vstřícnější a tolerantnější. Tato nezávislá proměnná se nám ve výzkumu určitě projeví, protože lidé s vyšším vzděláním budou mít o této problematice větší přehled, budou k nim více empatičtí a rovněž informovanost bude vyšší, což může souviset i s tím, že více cestují, mají lepší jazykovou vybavenost, která jim umožní komunikaci s uprchlíky v jiném jazyce. Tyto faktory taktéž ovlivní mnohem pozitivnější přístup v azylové politice. Na základě této úvahy jsem stanovila dvě hypotézy, které budu testovat na našem souboru respondentů.

Hypotéza č. 1

Lidé s vyšším vzděláním jsou vůči uprchlíkům tolerantnější a vstřícnější a lépe je snáší vedle sebe než lidé s nižším dosaženým vzděláním.

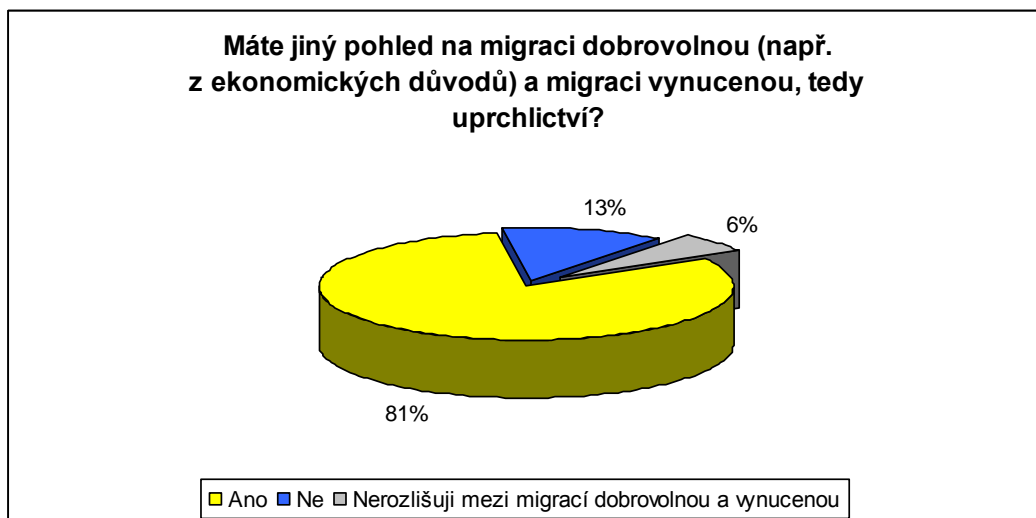
Hypotéza č. 2

Osoby s vyšším vzděláním mají k žadatelům o mezinárodní ochranu vstřícnější přístup v azylové politice než méně vzdělání.

9.2.2 Výsledky výzkumu

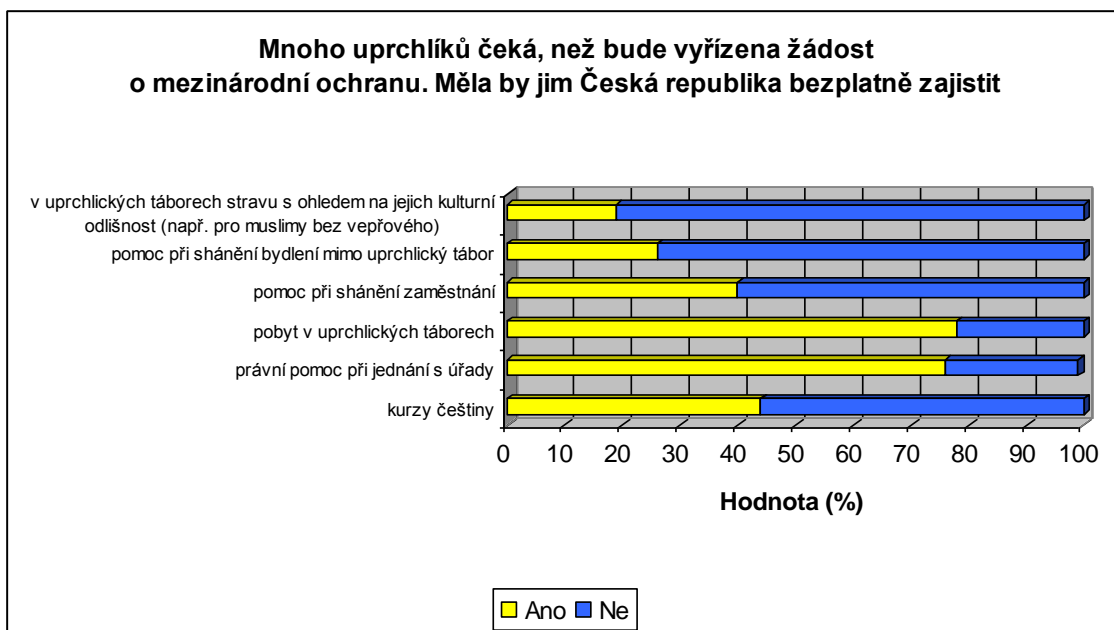
Výsledky výzkumu na našem souboru respondentů jasně ukazují, že naprostá většina (81 %) má jiný pohled na migraci vynucenou, tedy uprchlictví, a migraci dobrovolnou, např. z ekonomických důvodů. Z čehož můžeme usuzovat, že náš vzorek respondentů si plně uvědomuje rozdíl mezi těmito migracemi, viz Graf č. 6.

Graf č. 6

Následující výzkumná otázka se týkala ochoty pomoci uprchlíkům, resp. toho, do jaké míry se má stát angažovat po dobu, kdy probíhá azylové řízení, v pomoci směřované uprchlíkům. Většina dotázaných souhlasila v oblastech pomoci se zajištěním pobytu v uprchlických táborech a s pomocí při jednání s úřady. Mnohem menší kladné ohlasy ze strany veřejnosti byly především v pomoci při hledání ubytování mimo uprchlický tábor, shánění zaměstnání, s přípravou stravy s ohledem na jejich kulturní odlišnosti, ale také zajištění kurzů českého jazyka, což mě překvapilo úplně nejvíc, protože znalost jazyka v nové zemi je nejdůležitější komponent v rámci integračního procesu. V Grafu č. 7 je jednoznačně vidět, že velkorysost české společnosti vůči uprchlíkům není příliš velká, resp. zajistili by pro ně jakýsi základ a pro jakýsi „nadstandard“ se nevyjadřují kladně. Obecně lze říci, že vstřícnější jsou v této oblasti ženy než muži, a to bez ohledu na dosažené vzdělání (viz Tabulka č. 3).

Graf č. 7

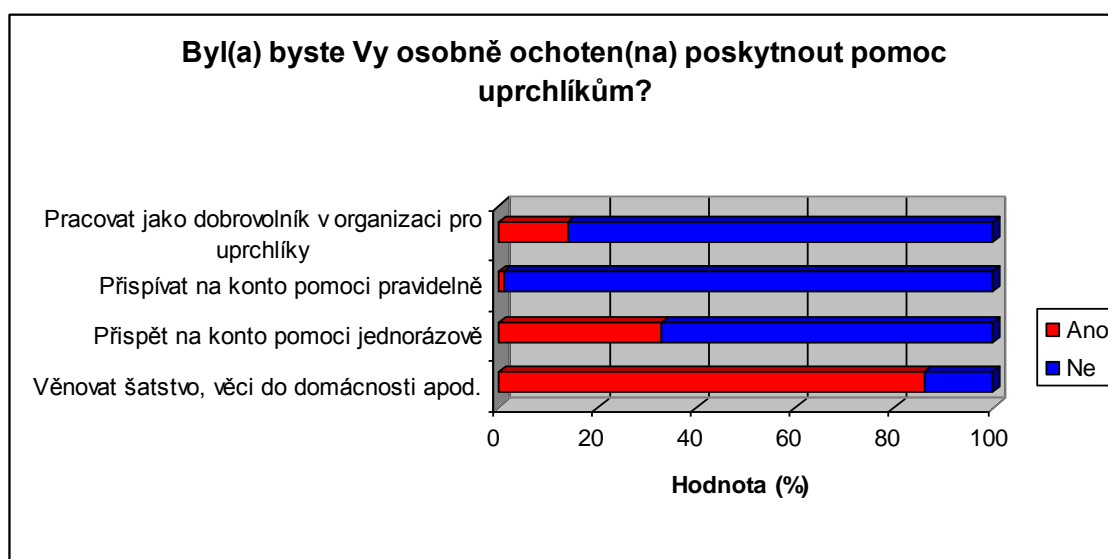
Tabulka č. 3

Mnoho uprchlíků čeká, než bude vyřízena žádost o azyl. Měla by jim Česká republika bezplatně zajistit	Kladné odpovědi dle pohlaví (%)	
	Muži	Ženy
kurzy češtiny	50	45
právní pomoc při jednání s úřady	70	83
pobyt v uprchlických táborech	73	81
pomoc při shánění zaměstnání	33	48
pomoc při shánění bydlení mimo uprchlický tábor	20	31
v uprchlických táborech stravu s ohledem na jejich kulturní odlišnost (např. pro muslimy bez vepřového)	27	14

Pomoc uprchlíkům je hlavně v režii státu, ale také sami občané se mohou podílet na pomoci. Co se týče ochoty veřejnosti pomoci uprchlíkům z vlastní iniciativy, např. věnovat šatstvo, přispět na konto pomoci jednorázově nebo dlouhodobě, nebo také pracovat jako dobrovolník v organizaci pro uprchlíky, výsledky vypovídají jako v předchozí otázce ne příliš příznivě. 86 % respondentů je ochotno věnovat šatstvo či

věci do domácnosti, 43 % by přispělo na konto pomoci jednorázově, pouze 1 % by přispívalo na konto pravidelně a 14 % se nebránilo možnosti pracovat jako dobrovolník v organizaci pro uprchlíky, což nám názorně přibližuje Graf č. 8. Jak je z výzkumu patrné, větší ochotu pomáhat vykazují lidé s vysokoškolským vzděláním než lidé s nižším dosaženým vzděláním, viz Tabulka č. 4.

Graf č. 8

Tabulka č. 4

Byl(a) byste Vy osobně ochoten(na) poskytnout pomoc uprchlíkům?	Vzdělání dle pohlaví (kladné odpovědi v %)							
	ZŠ		SOU		SŠ		VŠ	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
a) ⁷⁷	0	100	83	83	82	86	100	80
b) ⁷⁸	0	67	33	33	35	46	43	60
c) ⁷⁹	0	0	0	0	0	0	0	0
d) ⁸⁰	0	33	0	17	0	21	0	20

⁷⁷ Věnovat šatstvo, věci do domácnosti apod.?

⁷⁸ Přispět na konto pomoci jednorázově?

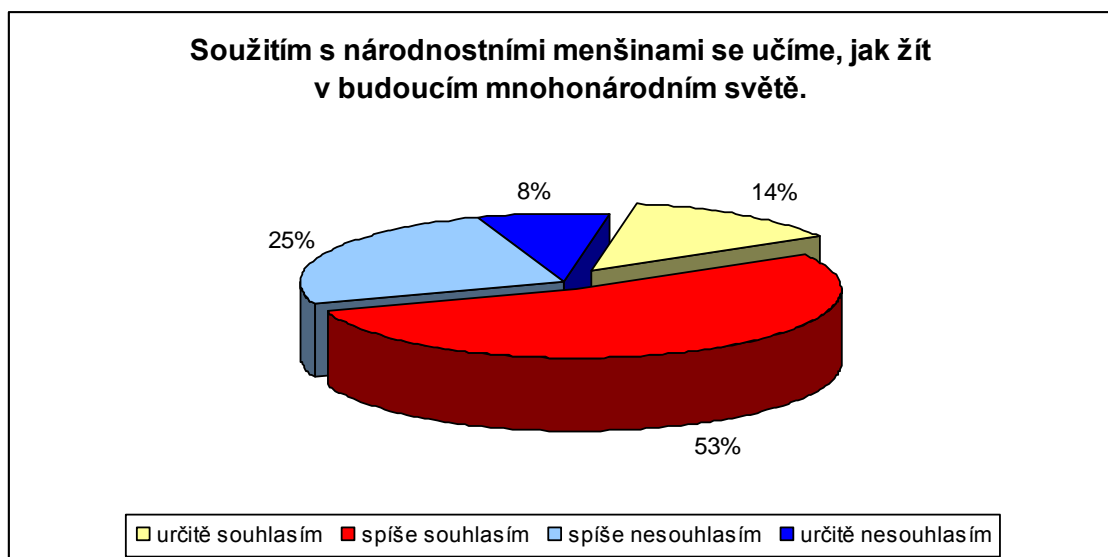
⁷⁹ Přispívat na konto pomoci pravidelně?

⁸⁰ Pracovat jako dobrovolník v organizaci pro uprchlíky?

V oblasti tolerance výzkum jasně poukazuje na fakt, že náš soubor respondentů není ochoten snášet uprchlíky blízko vedle sebe, což dokazuje 61 %, kterým by vadilo, kdyby poblíž jejich bydliště vznikl uprchlický tábor. Na druhou stranu jsou více benevolentní k tomu, kdyby se uprchlíci přivdali či přiženili do jejich rodiny, s čímž nemá problém 68 % respondentů. Rovněž považují, že je naprosto v pořádku, když si v České republice uprchlíci zachovávají své ať už své náboženské obyčeje, tradice anebo zvyklosti, s čímž souhlasí více jak polovina, tedy 61 %.

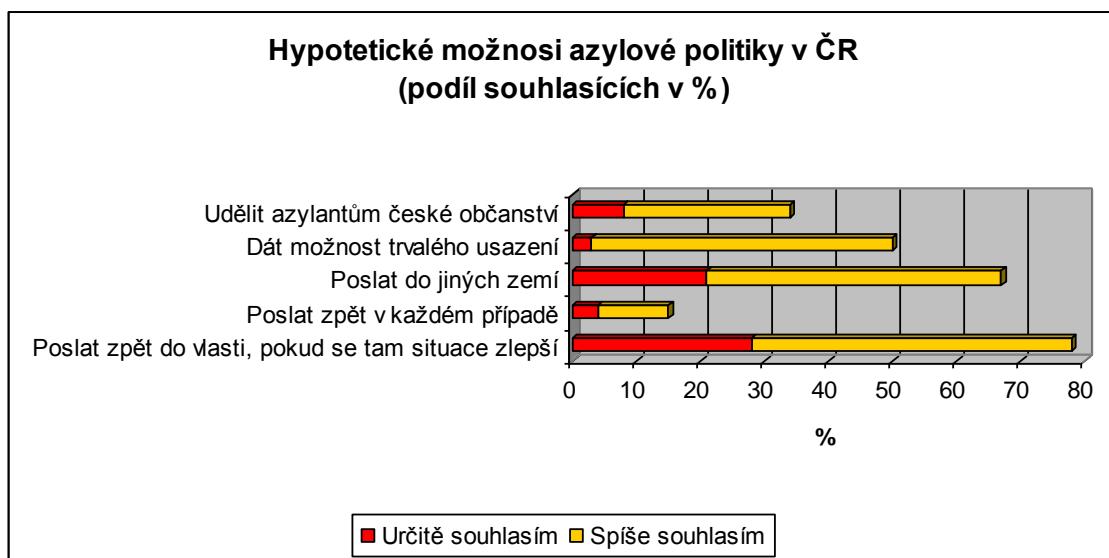
Celých 67 % souhlasí s výrokem: „Soužitím s národnostními menšinami se učíme, jak žít v budoucím mnohonárodním světě“, viz Graf č. 9. Z tohoto výsledku bychom mohli usuzovat, že česká veřejnost je dobře informována o uprchlické problematice a bude mít kladný přístup k jejich přijetí, snahu být tolerantní, ale na druhou stranu si tímto výsledkem hodně protirečí, což můžeme usuzovat z otázky týkající se umístění uprchlických táborů, protože většina dotázaných nechce mít uprchlíky ve své blízkosti. Možná je to z důvodů obav z něčeho „neznámého“, což mívají lidé mnohdy spojené s kriminalitou, nebo z obav o zaměstnání, což může být ovlivněno také vysokou nezaměstnaností.

Graf č. 9

Další oblast výzkumu se týkala představ o azylové politice státu, která by byla ze strany české veřejnosti žádoucí. 78 % dotázaných by bylo pro, aby žadatele o mezinárodní ochranu Česká republika posílala zpět do své vlasti, pokud se tam situace zlepší. 15 % souhlasí s tím, aby byli posíláni zpět do své země původu bez ohledu na to, jaká je tam situace. 67 % se přiklání k možnosti, aby žadající o mezinárodní ochranu stát posílal do jiných zemí, kde je také mohou přijmout. Více než polovina dotázaných by dala možnost uprchlíkům, aby se mohli na území České republiky trvale usadit, ale pouhých 34 % by jim umožnilo získat české občanství, kdyby o něj sami stáli. Z těchto výsledků je patrné, že veřejnost by pomohla uprchlíkům, ale jen do té míry, aby nebyla příliš zatěžována, viz Graf č. 10. Obecně lze říci, že vstřícnější přístup v této oblasti mají lidé s vyšším vzděláním, což dokládá také Tabulka č. 5.

Graf č. 10

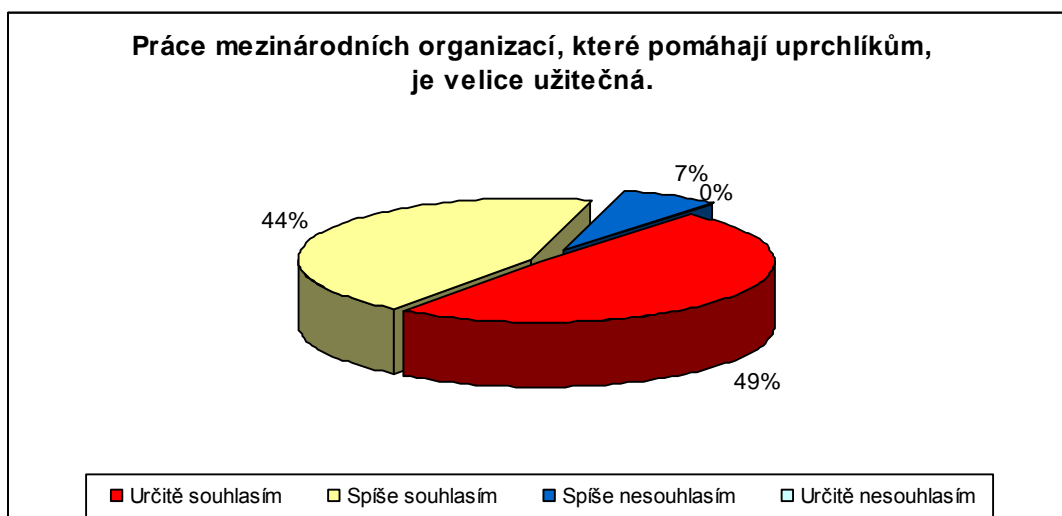
Tabulka č. 5

Hypotetické možnosti azylové politiky v ČR dle vzdělání (% souhlasících)

Hypotetické možnosti	Nejvyšší dosažené vzdělání dotázaných			
	ZŠ	SOU	SŠ	VŠ
Žadatele o azyl by měla ČR posílat zpět do své vlasti, pokud se tam situace zlepší.	100	57	80	50
ČR by měla žadatele o azyl posílat zpět do jejich země původu, bez ohledu na to, jaká je tam situace.	33	12	16	8
ČR by měla žádající o azyl posílat do jiných zemí, kde je také mohou přijmout.	100	53	66	41
ČR by měla dát žadatelům o azyl možnost se na našem území trvale usadit.	33	17	51	83
Uprchlíci, kterým byl udělen azyl, by měli dostat také české občanství, pokud ho budou chtít.	67	19	31	58

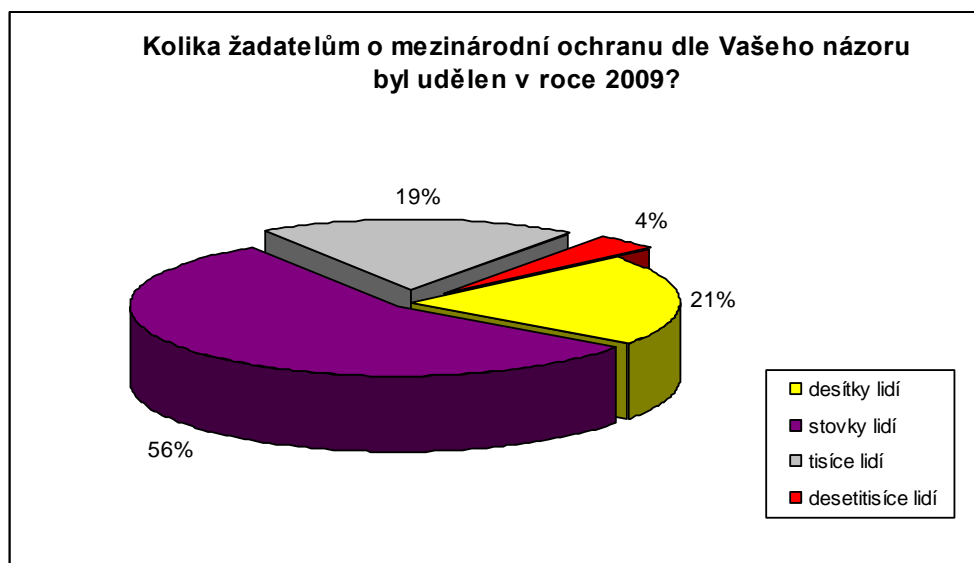
Další zajímavou částí byly názory na práci mezinárodních organizací, kterou drtivá většina našeho souboru respondentů shledává jako velice užitečnou, viz Graf č. 11. 47 % mužů souhlasí s výrokem, že práce mezinárodních organizací je užitečná, s čímž souhlasí i 45 % dotázaných žen. 42 % dotázaných již alespoň někdy zaslechlo o organizaci UNHCR a většina (63 %) naprosto správně usuzuje, že tato organizace má svou kancelář i v České republice. Mnohem větší informovanost mají osoby s vyšším vzděláním.

Graf č. 11

Co se týče odhadu počtu žadatelů o mezinárodní ochranu, kterým byl udělen v roce 2009 azyl, dotázaní mnohdy tento počet přeceňují a možná je to způsobeno tím, že veřejnosti tolik nesleduje věci spojené s azylovou problematikou a uprchlictvím obecně a ani je tato oblast příliš nezajímá. 56 % soudí, že azyl byl udělen stovkám osob, 19 % tento počet odhadlo dokonce na tisíce udělených azylů. Lepší odhad mají v této oblasti muži, 27 % správně soudilo, že v roce 2009 byl azyl udělen řádově desítkám osob, pouze 19 % žen správně odhadlo také tento počet. Výsledky z této oblasti nám přiblíží Graf č. 12. Co se týče představy v udělování jednorocních limitů pro udělování azylu, nadpoloviční většina by stanovila limit na stovky udělených azylů (54 %), 33 % dotázaných by udělilo limit v řádu desítek, 10 % se vyjádřilo kladně pro tisíce a 3 % dokonce pro desetitisíce ročně udělených azylů.

Graf č. 12

Z vyhodnocení je na první pohled patrné, že obě dvě vstupní hypotézy byly měřitelné a ve výzkumu se ověřily tzn., že vzdělání jako nezávisle proměnná je určitě výrazným faktorem, který ovlivňuje postoje veřejnosti k uprchlíkům a žadatelům o mezinárodní ochranu, a to již ve výše jmenovaných důvodech, které jsou popsány v úvaze.

9.3 *Porovnání výsledků výzkumů*

Obecně lze říci, že názory české veřejnosti se za posledních deset let téměř nezměnily a zůstávají dlouhodobě stabilní, bohužel v negativním slova smyslu. Veřejnost se azylantů spíše straní a nechce je mít ve své blízkosti, což je způsobeno především neinformovaností v této oblasti a nevraživými předsudky, které stále ještě mezi veřejností přetrvávají od Sametové revoluce. Určitý vliv může mít i to, že se o tuto problematiku veřejnost příliš nezajímá.

Ovšem pár odlišnosti zde nalezneme. Zajímavé je, že z našeho výzkumu realizovaného v únoru letošního roku se zvýšil krajně nevraživý postoj v oblasti azylové politiky, kdy 15 % dotázaných by žadatele o mezinárodní ochranu poslalo zpět do jejich země původu bez ohledu na to, jaká je tam situace. Tím se oproti výzkumu provedenému v roce 2002 tento podíl rapidně zvýšil, protože z 1 557 dotázaných agentury STEM byl pro tuto variantu pouze jeden respondent. Samozřejmě tento výsledek musíme brát s rezervou, protože náš počet respondentů určitě není srovnatelný s počtem respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu agentury STEM a výběr vzorku není úplně reprezentativní.

Dále se naše hodnoty výrazně rozlišují v oblasti státem poskytované pomoci, kdy došlo k značnému snížení kladných vyjádření v oblasti zajišťování kurzů českého jazyka, a to o 31 %, pomoci při shánění bydlení mimo uprchlický tábor o 42 % a přizpůsobení stravy s ohledem na kulturní odlišnosti o 51 %. Propad registrujeme rovněž u pomoci při hledání zaměstnání, kdy se kladně vyjádřilo o 11 % dotázaných méně. Naopak zvýšenou hodnotu registrujeme u zajištění pobytu v uprchlických táborech, a to o 13 %.

Mírný nárůst zaznamenáváme v oblasti osobní angažovanosti přímé pomoci, kdy by o 16 % respondentů více věnovalo šatstvo, věci do domácnosti apod. Ostatní formy pomoci ze strany veřejnosti vykazují podobné hodnoty jako v předchozích letech.

ZÁVĚR

Dlouhodobě jsou zaznamenávány snižující se počty žadatelů o mezinárodní ochranu nejen v České republice, ale jsou typické pro situaci také v jiných zemích Evropy. Můžeme tedy říci, že se jedná o celoevropský trend, který trvá již několik let. Je nutné zdůraznit, že také celosvětově pozorujeme rekordně nejnižší počet žádostí o mezinárodní ochranu, a to od roku 1987. Může to být ovlivněno tím, že v posledních pěti letech se značně zpřísnují kritéria azylového systému.

Za více než dvacet let dosáhla azylová politika České republiky značných změn, a to především díky Evropské unii, která figurovala v této oblasti jako hnací motor k vývoji společné azylové politiky v tomto společenství států. Klíčovým okamžikem byl pro naši republiku vstup do Evropské unie, a v důsledku toho bylo nutností sjednotit českou a unijní politiku na stejnou úroveň, abychom se přiblížili evropským standardům. Nyní je azylová politika v souladu s normami a postupy Evropské unie, ale i přesto je uníi tato oblast neustále sledována, bude se vyvíjet a Česká republika je značně závislá na její azylové politice, tudíž jakékoliv změny se budou odvíjet od jejího případného vývoje.

Průzkumy veřejného mínění agentury STEM a rovněž i CVVM dlouhodobě vykazují odměřenost české veřejnosti vůči uprchlíkům, což se projevilo i ve vlastním výzkumu zrealizovaném v únoru roku 2011 za účelem porovnání případných změn a zjištění vývoje postojů české veřejnosti vůči žadatelům o mezinárodní ochranu. Česká veřejnost se snaží od nich udržet značný odstup a pomoci jen do té míry, aby ona sama a stát nebyly příliš zatěžovány. Dle mého názoru je tento nevlídný přístup pozůstatkem z doby komunismu, kdy společnost byla uzavřená a nebyla zvyklá mezi sebe přijímat příslušníky jiných národností, stále na ně pohlíží „skrz prsty“ a vidí v nich jakési ohrožení. Všichni nemají to štěstí a nežijí v poklidu. Možná by na uprchlíky společnost měla jiný pohled, kdyby se ocitla ve stejné životní situaci, v neustálém strachu a nejistotě, která je čeká. Doufáme, že se tento negativní pohled veřejnosti bude postupně zlepšovat, a ne zhoršovat. Určitě by tomu mohla pomoci větší informovanost prostřednictvím médií, která mají ve společnosti velkou váhu a osloví velký počet lidí

najednou. Pro veřejnost zřejmě není toto téma natolik atraktivní, aby ho sledovala s větším zájmem.

Mnohdy se stává, že lidé si z kvanta informací, které na ně média chrlí, vybírají pouze informace negativní, jež stavějí uprchlíky do špatného světla ve veřejném mínění. Z těchto důvodů vznikají ve společnosti předsudky a záminky k tomu, abychom si „rozumně“ zdůvodnili, proč je nepřijímat a neumožnit jim integraci do majoritní společnosti. Proč se místo negativních věcí nesnažíme hledat ty pozitivní? Dnes je úplně běžnou věcí nejen v České republice, ale i jiných zemích světa, že společnost se skládá nejen z majority, ale také minority. Kdyby každý pohlížel na uprchlíky jako možný přínos pro společnost, který by obohatil naši kulturu, ale mnohdy by přinesl i nové zkušenosti pro každého z nás. Postoj českých občanů k těmto lidem byl určitě úplně jiný a zvláště, když se jedná o uprchlíky, kteří hledají ochranu před pronásledováním.

POUŽITÉ ZDROJE

Barša, P. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-73-25-020-9

Bittnerová, D. *Etnické komunity v české společnosti*. Praha : Ermat, 2006. ISBN 80-903086-7-8

Burjanek, A. *Xenofobie po česku : jak si stojíme mezi Evropany?* Brno : Masarykova univerzita, 2001. ISSN 1212-365X

Cousseyová, M. *Rámeček integrační politiky*. Strasbourg : Rada Evropy, 2000. ISBN 92-871-4341-2

Čapelka, Č., Jílek, D., Šturma, P. *Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu*. Brno : Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1493-8

Čápková, Z., Marxtová, M. *Děti z uprchlických rodin*. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-76-8

Disman, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, 2000: ISBN 80-246-0139-7

Fiala, P., *Evropský mezičas. Nové otázky evropské integrace*. Brno : Společnost pro odbornou literaturu, 2007. ISBN 80-87029-04-6

Freiová, M., *Uprchlická otázka a my*. Praha : Občanský institut, 1993. ISBN 80-900190-6-4.

Gabal, I., Vaclíková Helušová, L., *Migrace v rozšířené Evropě*. Praha : Global Anlysis & Consulting, 2002

Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-639-1

Jastram, K., Achiron, M. *Ochrana uprchlíků: průvodce mezinárodním uprchlickým právem*. Ženeva : Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, 2001. ISBN 92-9142-133-2

Jílek, D. a kol. *Společný evropský azylový systém: právní pojem pronásledování*. Brno : Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3798-9

Kdo chce žít v Česku. Praha : Kolektiv Člověk v tísní – společnosti při ČT, 2004

Kolektiv autorů. *Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi*. Praha : Triatlon, 2008. ISBN 978-80-7387-097-3

Krchová, A., Víznerová, H. *Diskriminace azylantů a azylantek v ČR z genderové perspektivy: fakta a doporučení*. Praha : Evropská kontaktní skupina v České republice, 2008. ISBN 978-80-254-2035-5

Mareš, M. *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-050-0

Murad, S., Hejtman, P. *Otázky evropské integrace a Česká republika*. České Budějovice : Katedra společenských věd Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, 2004. ISBN 80-7040-704-2

Niessen, J. *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Praha : Rada Evropy, 2006. ISBN 92-871-4345-5

Příručka UNHCR k mezinárodní ochraně uprchlíků a evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod II. / překlad UNHCR Praha

Sapík, M., Murad, S. *Evropská dimenze výchovy k občanství*. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2002. ISBN 80-7040-589-9

Šišková, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2

Šturma, P. Honusková, V. (eds.). *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. Praha : Univerzita Karlova Právnická fakulta, 2006. ISBN 80-85889-79-X

Nariadení a smernice

Nariadení vlády (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, dostupné na EURLex (<http://eur-lex.europa.eu>).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, dostupné na Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (<http://www.unhcr.cz>).

Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími, dostupné na EURLex (<http://eur-lex.europa.eu>).

Směrnice rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny, dostupné na EURLex (<http://eur-lex.europa.eu>).

Směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003 o minimálních normách pro přijetí žadatelů o azyl, dostupné na EURLex (<http://eur-lex.europa.eu>).

Směrnice rady č. 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu tohoto postavení, dostupné na EURLex (<http://eur-lex.europa.eu>).

Směrnice rady č. 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka, dostupné na Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (<http://www.unhcr.cz/>).

Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951, dostupné na Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (<http://www.unhcr.cz/>).

Zákony

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců.

Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

Zákon č. 143/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 498/1990 Sb., o uprchlících.

Internetové zdroje

Bačáková, M. *Vzdělávání přesídlených dětí-uprchlíků na základních a středních školách v České republice*, [on-line], [cit. 5. března 2011]. Dostupné z: <http://www.unhcr.cz/dokumenty/analyza-vzdelavani-presidlenych-deti-uprchliku.pdf>

Barnlund, D. *Communication in a Global Village*, [on-line], [21. února 2011]. Dostupné z: <http://www.lcc.gatech.edu/~herrington/classes/4406f2000/barnlund.html>

Bečková, H. a kol. *15 let jsou uprchlíci u nás. Sborník prací vycházejících z dat za období 1990-200.*, [on-line], [cit. 29. listopadu 2010]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/sbornik_suz.pdf

CVVM. *Postoje české veřejnosti k cizincům*, [on-line]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100779s_ov80429.pdf

ČSÚ. *Azylové řízení a azylanti*, [on-line], [27. listopadu 2010]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_rizeni_azyl

ČSÚ. *Koncepce integrace cizinců 2005*, [on-line], 27. ledna 2011]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/5E0034D8EC/\\$File/cil_main2.doc](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/5E0034D8EC/$File/cil_main2.doc)

Doležal, Kraus, Průcha. *Kybernetika číslo 5, Ročník 2/1966. K modelům jazykové komunikace*, [on-line], [5. února 2011]. Dostupné z: <http://www.kybernetika.cz/content/1966/5/448/paper.pdf>

Drbohlav, D., Uherek, Z. *Reflexe migračních teorií*, [on-line], [12. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

Dublinská konvence, [on-line], [20. prosince 2010]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dublinska-konvence-877.html>

Günterová T., *Uprchlíci a žadatelé o azyl v ČR*, [on-line], [18. prosince 2010].
Dostupné z: http://www.varianty.cz/download/doc/activities/71_0.pdf

Hofírek, Klvaňová. *Publikace a výzkumy k problematice přístupu žadatelů o azyl na trh práce v České republice*, [on-line], [3. ledna 2011]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2148968>

ICM. *Uprchlíci – azylová procedura*, [on-line]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/oblasti/socialni-skupiny-a-hnuti/uprchlici/azylova-procedura>

Langhamrová a kol. *Prognóza lidského kapitálu obyvatelstva České republiky do roku 2050*, [on-line], [27. ledna 2011]. Dostupné z: http://kdem.vse.cz/resources/relik09/RELIK_2009.pdf

Migraceonline. *Publikace a výzkumy*. [on-line]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2148968>

Migraceonline. *Příležitosti a bariéry integrace azylantů a azylantek do české společnosti z pohledu žen a mužů*, [on-line]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2134832>

Miklušáková, M. *Integrace uprchlíků*, [on-line], [cit. 10. března 2011]. Dostupné z: <http://www.unhcr.cz/ochrana/?cid=488>

MVCR. *Azyl a migrace v evropském kontextu*, [on-line], [20. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/eunie/azyl.html>

MVCR. *Imigrace, Fenomén migrace obecně* [on-line], [cit. 2. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/migrace.html>

MVCR. Mezinárodní ochrana. *Statistiky uprchlíků*, [on-line], [1. prosince 2010]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/2008/uprch01/2nz_01.html

MVCR. *Migrační a azylová politika ČR*, [on-line], [cit. 16. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx>

MVCR. *Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009*, [on-line], [cit. 10. prosince 2010]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

MVCR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2004*, [on-line], [21. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2005/migrace04/zpravacs.pdf>

MVCR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2005*, [on-line], [25. listopadu 2010]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2005/migrace04/zpravacs.pdf>

OSN. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*, [on-line]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politickych-pravech-a-mezinarodni-pakt-o-hospodarskych--socialnich-a-kulturnich-pravech-19852/>

OSN. *Všeobecná deklarace lidských práv*, [on-line], [17. ledna 2011]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

Peloušek, Z. *Účinná komunikace pro všechny*, [on-line], [12. února 2011]. Dostupné z: <http://www.zdenekpelousek.cz/neverbalni-komunikace.html>

Piňos, M. *Komunikace mezi lidmi*, [on-line], [5. února 2011]. Dostupné z: <http://www.pinos.cz/text01.html>

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, *Člověk v tísni, o. p. s. Věz a nediskriminuj!*, [on-line], [cit. 15. ledna 2011]. Dostupné z: <http://www.forint.cz/dokumenty/vez-a-nediskriminuj.pdf>

STEM. *Názory české veřejnosti na uprchlíky*, [on-line]. Dostupné z: http://www.unhcr.cz/dokumenty/vyzkum_04.pdf

SUZ MV. *Ohrožené skupiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/ministerstvo/suz/sluzby.html>

UNHCR. *Česká veřejnost problémy uprchlíků chápe*, [on-line], [1. března 2011]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1239>

Vlach, R. *Komunikace*, [on-line]. Dostupné z: <http://navolnenoze.cz/blog/komunikace/>

<http://www.europa.eu>

<http://www.mvcr.cz>

<http://www.helcom.cz>

www.unhcr.cz

Příloha č. 1

Národnost žadatelů o azyl v letech 1990-2004

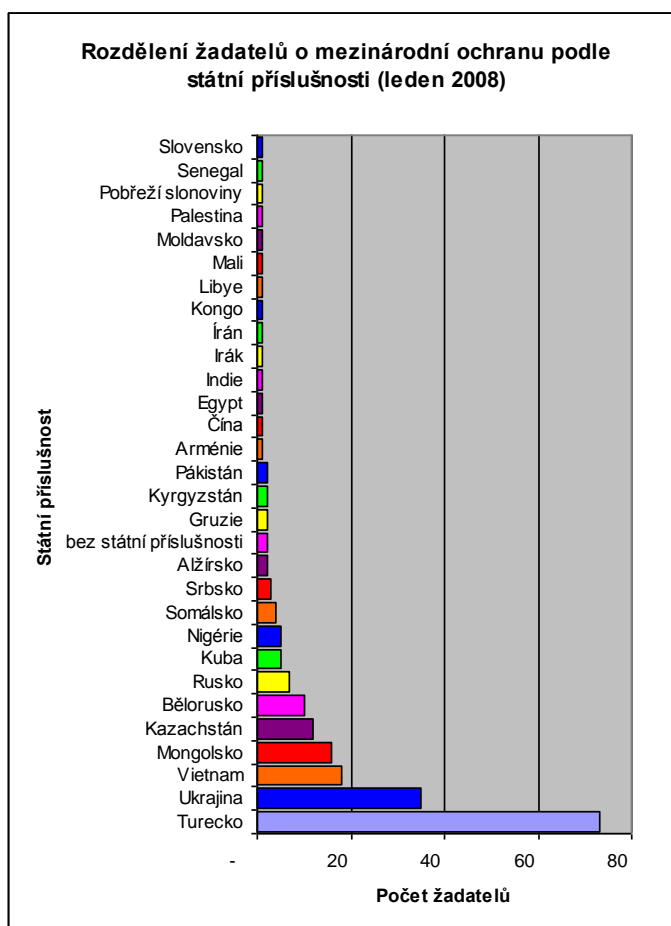
Národnost	Muži	Ženy	Celkem
Ukrajinská	6 027	2 749	8 776
Čečenská	3 377	2 975	6 352
Tádžická	2 601	1 467	4 068
Moldavská	2 712	901	3 613
Arménská	1 976	1 409	3 385
Vietnamská	2 252	993	3 245
Nezjištěna	2 339	710	3 049
Ruská	1 709	1 108	2 817
Rumunská	2 123	618	2 741
Romská	1 526	1 067	2 593
Slovenská	1 361	1 157	2 518
Turecká	1 625	874	2 499
Arabská	1 798	310	2 108
Bulharská	1 404	589	1 993
Indická	1 945	4	1 949
Čínská	1 372	510	1 882
Gruzínská	1 382	479	1 861
Tamilská	1 632	181	1 813
Albánská	1 316	483	1 799
Paňdžábská	1 717	1	1 718
Kurdská	876	330	1 206
Běloruská	775	293	1 068

Zdroj dat: Bečková, H. a kol. *15 let jsou uprchlíci u nás. Sborník prací vycházejících z dat za období 1990-2004*, [on-line], [cit. 1. prosince 2010] . Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/sbornik_suz.pdf

Příloha č. 2

Rozdělení žadatelů o mezinárodní ochranu podle státní příslušnosti (leden 2008)

Státní příslušnost	Počet žádostí	%
Turecko	73	34,43
Ukrajina	35	16,51
Vietnam	18	8,49
Mongolsko	16	7,55
Kazachstán	12	5,66
Bělorusko	10	4,72
Rusko	7	3,30
Kuba	5	2,36
Nigérie	5	2,36
Somálsko	4	1,89
Srbsko	3	1,42
Alžírsko	2	0,94
bez státní příslušnosti	2	0,94
Gruzie	2	0,94
Kyrgyzstán	2	0,94
Pákistán	2	0,94
Arménie	1	0,47
Čína	1	0,47
Egypt	1	0,47
Indie	1	0,47
Irák	1	0,47
Írán	1	0,47
Kongo	1	0,47
Libye	1	0,47
Mali	1	0,47
Moldavsko	1	0,47
Palestina	1	0,47
Pobřeží slonoviny	1	0,47
Senegal	1	0,47
Slovensko	1	0,47
Celkem	212	100,00

Zdroj dat: MVCR. *Statistiky uprchlíků*, [on-line], [1. prosince 2010]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/2008/uprch01/2nz_01.html

Příloha č. 3

Statistika - integrace azylantů

Přehled poskytnutých integračních bytů, počet integrovaných azylantů a výše uvolněných finančních prostředků v období od roku 1994 do 31. prosince 2008:

Rok	Počet bytů	Částka na bydlení (v Kč)	Částka na rozvoj obce (v Kč)	Počet integrovaných osob
1994	22	4 798 000	1 480 000	84
1995	48	8 802 000	3 340 000	120
1996	15	2 700 000	930 000	44
1997	19	4 000 000	1 430 000	56
1998	28	6 050 000	3 070 000	65
1999	44	9 900 000	5 160 000	110
2000	30	6 600 000	3 090 000	78
2001	23	4 950 000	2 730 000	47
2002	18	3 750 000	2 210 000	41
2003	18	3 750 000	2 910 000	39
2004	38	8 836 750	5 979 500	113
2005	40	7 877 907	5 604 500	102
2006	55	8 832 281	6 867 500	131
2007	49	6 666 744	5 285 500	147
2008	47	1 408 342	7 428 000	119
Celkem	494	88 922 024	57 515 000	1 296

Zdroj dat: MVCR. *Azyl, migrace a integrace*, [on-line], [3. února 2011]. Dostupné

z: <http://www.mvcr.cz>

DOTAZNÍK

Názory české veřejnosti na uprchlíky v ČR

Tento dotazník je zcela anonymní a slouží pouze k účelu výzkumu, který bude součástí bakalářské práce na téma Česká azylová politika po roce 2004, kdy jeho hlavním cílem je zjistit postoj a názory české veřejnosti na uprchlíky v České republice.

Pohlaví: muž
 žena

Věk:

Vzdělání: základní
 středoškolské bez maturity
 středoškolské s maturitou
 vyšší nebo vysokoškolské

1. Máte jiný pohled na migraci dobrovolnou (např. z ekonomických důvodů) a migraci vynucenou, kdy se uprchlíci snaží vyhnout ozbrojeným konfliktům, pronásledování ať již z důvodu rasy, pohlaví, náboženského vyznání nebo národnosti?

- Ano
- Ne
- Nerozlišuji mezi migrací dobrovolnou a vynucenou

2. Mnoho uprchlíků čeká, než bude vyřízena žádost o azyl.⁸¹ Měla by jim Česká republika bezplatně zajistit

	ANO	NE
kurzy češtiny	☐	☐
právní pomoc při jednání s úřady	☐	☐
pobyt v uprchlických táborech	☐	☐
pomoc při shánění zaměstnání	☐	☐
pomoc při shánění bydlení mimo uprchlický tábor	☐	☐
v uprchlických táborech stravu s ohledem na jejich kulturní odlišnost (např. pro muslimy bez vepřového)	☐	☐

3. Byl(a) byste Vy osobně ochoten(na) poskytnout pomoc uprchlíkům?

	ANO	NE
Věnovat šatstvo, věci do domácnosti apod.?	☐	☐
Přispět na konto pomoci jednorázově?	☐	☐
Přispívat na konto pomoci pravidelně?	☐	☐
Pracovat jako dobrovolník v organizaci pro uprchlíky?	☐	☐

4. Je naprosto v pořádku, pokud si i u nás uprchlíci zachovají své tradice, zvyklosti a náboženské obyčeje.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

5. Osobně by mi vadilo, kdyby poblíž mého bydliště vznikl uprchlický tábor.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

⁸¹ V dotazníku jsem použila starý termín „žádost o azyl“ místo nového, tj. žádost o mezinárodní ochranu, protože jsem si nebyla jista, zda by respondenti věděli, že se jedná o žadatele o azyl.

6. Osobně by mi vadilo, kdyby si někdo z mojí rodiny vzal za ženu nebo za muže uprchlíka.
- Určitě souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Určitě nesouhlasím
7. Souhlasíte či nesouhlasíte s výrokem: Soužitím s národnostními menšinami se učíme, jak žít v budoucím mnohonárodním světě.
- Určitě souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Určitě nesouhlasím
8. Žadatele o azyl by měla ČR posílat zpět do své vlasti, pokud se tam situace zlepší.
- Určitě souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Určitě nesouhlasím
9. ČR by měla žadatele o azyl posílat zpět do jejich země původu, bez ohledu na to, jaká je tam situace.
- Určitě souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Určitě nesouhlasím
10. ČR by měla žádající o azyl posílat do jiných zemí, kde je také mohou přijmout.
- Určitě souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Určitě nesouhlasím

11. ČR by měla dát žadatelům o azyl možnost se na našem území trvale usadit.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

12. Uprchlíci, kterým byl udělen azyl, by měli dostat také české občanství, pokud ho budou chtít.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

13. Práce mezinárodních organizací, které pomáhají uprchlíkům, je velice užitečná.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

14. Slyšel(a) jste někdy o organizaci „Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky“ (zkratka UNHCR)?

- Ano
- Ne

15. Myslíte si, že „Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky“, má svoji kancelář i v ČR?

- Ano
- Ne

16. V České republice může být udělen azyl osobám, které byli ve své vlasti pronásledováni z důvodů rasových, náboženských či politických. Kolika žadatelům o azyl dle Vašeho názoru byl udělen v roce 2009? Jde o:

- desítky lidí
- stovky lidí
- tisíce lidí
- desetitisíce lidí
- více než desetitisíce lidí

17. Zkuste si představit, že by měl být stanoven jednotný roční limit pro počet udělených azylů. Kolika žadatelům by měla ČR ročně udělovat azyl? Mělo by se ročně jednat o:

- desítky lidí
- stovky lidí
- tisíce lidí
- desetitisíce lidí
- více než desetitisíce lidí

NÁZORY ČESKÉ VEŘEJNOSTI NA UPRCHLÍKY

ČÍSELNÍK

(únor 2011)

1. Máte jiný pohled na migraci dobrovolnou (např. z ekonomických důvodů) a migraci vynucenou, kdy se uprchlíci snaží vyhnout ozbrojeným konfliktům, pronásledování at' již z důvodu rasy, pohlaví, náboženského vyznání nebo národnosti?

Ano	80 %
Ne	13 %
Nerozlišuji mezi migrací dobrovolnou a vynucenou	9 %

2. Mnoho uprchlíků čeká, než bude vyřízena žádost o azyl. Měla by jim Česká republika bezplatně zajistit

	Ano	Ne
kurzy češtiny	44 %	56 %
právní pomoc při jednání s úřady	76 %	24 %
pobyt v uprchlických táborech	78 %	22 %
pomoc při shánění zaměstnání	40 %	60 %
pomoc při shánění bydlení mimo uprchlický tábor	26 %	74 %
v uprchlických táborech stravu s ohledem na jejich kulturní odlišnost (např. pro muslimy bez vepřového)	19 %	81 %

3. Byl(a) byste Vy osobně ochoten(na) poskytnout pomoc uprchlíkům?

	Ano	Ne
Věnovat šatstvo, věci do domácnosti apod.?	86%	14%
Přispět na konto pomoci jednorázově?	43%	57%
Přispívat na konto pomoci pravidelně?	1%	99%
Pracovat jako dobrovolník v organizaci pro uprchlíky?	14%	86%

4. Je naprosto v pořádku, pokud si i u nás uprchlíci zachovají své tradice, zvyklosti a náboženské obyčeje?

Určitě souhlasím	15 %
Spíše souhlasím	46 %
Spíše nesouhlasím	26 %
Určitě nesouhlasím	13 %

5. Osobně by mi vadilo, kdyby poblíž mého bydliště vznikl uprchlický tábor.

Určitě souhlasím	29 %
Spíše souhlasím	32 %
Spíše nesouhlasím	24 %
Určitě nesouhlasím	15 %

6. Osobně by mi vadilo, kdyby si někdo z mé rodiny vzal za ženu nebo za muže uprchlíka.

Určitě souhlasím	13 %
Spíše souhlasím	9 %
Spíše nesouhlasím	50 %
Určitě nesouhlasím	18 %

- 7. Souhlasíte či nesouhlasíte s výrokem: Soužitím s národnostními menšinami se učíme, jak žít v budoucím mnohonárodním světě.**

Určitě souhlasím	14 %
Spíše souhlasím	53 %
Spíše nesouhlasím	25 %
Určitě nesouhlasím	8 %

- 8. Žadatele o azyl by měla ČR posílat zpět do své vlasti, pokud se tam situace zlepší.**

Určitě souhlasím	28 %
Spíše souhlasím	50 %
Spíše nesouhlasím	15 %
Určitě nesouhlasím	7 %

- 9. ČR by měla žadatele o azyl posílat zpět do jejich země původu, bez ohledu na to, jaká je tam situace.**

Určitě souhlasím	28 %
Spíše souhlasím	50 %
Spíše nesouhlasím	15 %
Určitě nesouhlasím	7 %

10. ČR by měla žadající o azyl posílat do jiných zemí, kde je také mohou přijmout.

Určitě souhlasím	21 %
Spíše souhlasím	46 %
Spíše nesouhlasím	25 %
Určitě nesouhlasím	8 %

11. ČR by měla dát žadatelům o azyl možnost se na našem území trvale usadit.

Určitě souhlasím	3 %
Spíše souhlasím	47 %
Spíše nesouhlasím	43 %
Určitě nesouhlasím	7 %

12. Uprchlíci, kterým byl udělen azyl, by měli dostat také české občanství, pokud ho budou chtít.

Určitě souhlasím	8 %
Spíše souhlasím	26 %
Spíše nesouhlasím	45 %
Určitě nesouhlasím	21 %

13. Práce mezinárodních organizací, které pomáhají uprchlíkům, je velice užitečná.

Určitě souhlasím	49 %
Spíše souhlasím	44 %
Spíše nesouhlasím	7 %
Určitě nesouhlasím	0 %

14. Slyšel(a) jste někdy o organizaci „Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky“ (zkratka UNHCR)?

Ano	49 %
Ne	44 %

15. Myslíte si, „Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky“, má svoji kancelář i v ČR?

Ano	63 %
Ne	37 %

16. V České republice může být udělen azyl osobám, které byli ve své vlasti pronásledováni z důvodů rasových, náboženských či politických. Kolika žadatelům o azyl dle Vašeho názoru byl udělen v roce 2009? Jde o:

Desítky lidí	21 %
Stovky lidí	56 %
Tisíce lidí	19 %
Desetitisíce lidí	4 %
Více než desetitisíce	0 %

17. Zkuste si představit, že by měl být stanoven jednotný roční limit pro počet udělených azylů. Kolika žadatelům by měla ČR ročně udělovat azyl? Mělo by se ročně jednat o:

Desítky lidí	33 %
Stovky lidí	54 %
Tisíce lidí	10 %
Desetitisíce lidí	3 %
Více než desetitisíce	0 %

Příloha č. 6

Rozhovor s Mgr. Markétou Jindrovou, vedoucí Integrovaného centra pro cizince v Českých Budějovicích

1. Mohla byste mi říci nějaká specifika integrovaného centra a služby, které poskytujete vašim klientům?

Centrum na podporu integrace cizinců je zřizováno Správou uprchlických zařízení MV ČR a je součástí projektu „Provoz Center na podporu integrace cizinců V“, spolufinancovaného z prostředků Evropského fondu na podporu integrace státních příslušníků třetích zemí. Činnost Centra v Českých Budějovicích byla zahájena v dubnu roku 2010.

Cílovou skupinou Centra jsou cizinci ze třetích zemí (mimo EU a EHS), kteří mají na území ČR dlouhodobý nebo trvalý pobyt.

Mezi činnosti Centra patří výuka českého jazyka, právní a sociální poradenství, dále mají cizinci možnost bezplatného přístupu na internet či si mohou zapůjčit knihy, časopisy a noviny v jazyce ruském, vietnamském, ukrajinském, anglickém, a dalších. Dále pro cizince organizujeme počítačové kurzy či kurzy sociokulturní orientace (= besedy s odborníkem na konkrétní téma). Veškeré aktivity jsou pro cizince zdarma.

Činnost Centra se, kromě Českých Budějovic, odehrává také na jiných místech v Jihočeském kraji. Např. výuka českého jazyka v současné době probíhá, kromě ČB, v Písku, v Jindřichově Hradci, v Kaplici nebo v Táboře.

Kromě aktivit pro cizince se snažíme zaměřovat také na majoritní populaci. Organizujeme různé tematické večery (Mongolský večer, Čínský večer), pro děti ve školách pořádáme besedy a čtení pohádek ze třetích zemí. Snažíme se tak majoritě ukázat a představit jinou kulturu.

Při naší činnosti spolupracujeme s dalšími institucemi, a to státními i nestátními neziskovými. Zástupci těchto institucí, které pracují či se setkávají při své práci s cizinci, jsou členy platformy. Tuto organizuje Centrum každé 3 měsíce a je prostorem pro setkání zástupců daných institucí, předání si informací, zkušeností, apod.

2. Která oblast integrace dělá klientům největší problém?

Za jednu z největších bariér lze považovat neznalost českého jazyka. To jim může činit problémy např. při hledání zaměstnání, bydlení a vůbec při začleňování do společnosti. Snažíme se cizincům nabídnout co nejširší spektrum kurzů českého jazyka, abychom jim toto usnadnili. Dalšími problémy, se kterými se na nás cizinci obrací, jsou např. pobytová problematika, zdravotní pojištění, smlouvy a jejich náležitosti, rodinná problematika, a další.